



РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 7

ЛІПЕНЬ

1950

Адстаім справу міру!

ЗВЯЛІКІМ натхненнем мільёны савецкіх людзей ставяць свае подпісы пад Стакгольмскай Адозвай аб забароне атамнай зброі і аб аб'яўленні ваенным злачынцам таго ўрада, які першым прыменіць гэтую зброю агрэсіі і масавага знішчэння людзей. Савецкія людзі выказваюць гэтым сваю непахісную волю да барацьбы за мір ва ўсім свеце.

Мір! Яго прагнуць усе простыя людзі зямлі. Мір асабліва дарагі савецкім людзям, якія пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі паспяхова будуць камунізм.

Савецкі Саюз па прыродзе сваёй з'яўляецца міралюбивай дзяржавай. Савецкі ўрад ужо на другі дзень Кастрычніцкай рэвалюцыі прыняў дэкрэт аб міры, каб стварыць магчымасць будаўніцтва новага, сацыялістычнага грамадства. Ворагі дзяржавы не раз прабавалі сарваць наша сацыялістычнае будаўніцтва, але савецкі народ, адстойваючы чэсць, свабоду і незалежнасць сваёй Радзімы, заўсёды выходзіў з барацьбы пераможнай. Так было і ў гады грамадзянскай і ў гады Вялікай Айчыннай вайны, так будзе і надалей, калі агалцелыя імперыялісты пасмеюць развязаць новую бойню. Мы ў гэтым перакананы і не баімся вайны. Але мы не хочам яе, бо ведаем, што яна нясе з сабой смерць мільёнаў, зруйнаванне здабыткаў культуры. Савецкаму народу вайна не патрэбна, бо мірнай працай сваёй творыць ён людзям светлую будучыню.

Вайна не патрэбна і простым людзям усяго свету. Не хочунь яе докеры Францыі, гарнякі Англіі, рабочыя Злучаных Штатаў Амерыкі. Яе хоча толькі кучка мільянераў, буйных прамысловых і зямельных капіталістаў, каб яшчэ больш нажыцца на крыві народаў, запанаваць над усім светам. Але гэтаму не быць!

Расце і шырыцца фронт прыхільнікаў міру. Яны пераконваюцца, што толькі аб'яднанымі намаганнямі працоўных можна выратаваць свет ад вайны. У аван-

гардзе барацьбітоў за мір выступае магутны Савецкі Саюз. Толькі з 30 чэрвеня па 10 ліпеня свае подпісы пад Стакгольмскай Адозвай паставіла 96.360.866 савецкіх людзей.

З велізарным уздымам падпісвае Стакгольскую Адозву беларускі народ.

Другая сусветная вайна прынесла Беларусі незлічоныя страты. Фашысцкія захопнікі спалілі нашы гарады і вёскі, знішчылі прамысловасць, забілі сотні тысяч мірнага насельніцтва. Зараз наша рэспубліка пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна, пры дапамозе ўсяго савецкага народа паспяхова залечвае цяжкія раны. Яна ўся ў рыштаваннях. У гарадах і сёлах вырастаюць новыя заводы і фабрыкі, МТС і жыллыя дамы, ачагі культуры. Усё гэта ствараецца для мірнага пачаслівага жыцця, а не для вайны.

Глыбокае абурэнне беларускага народа выклікала адкрытае ўмяшанне амерыканцаў у справу Карэі.

Трумэн пасылае ў Карэю танкі і самалёты. Амерыканцы бамбяць гарады і вёскі Карэі, але ім не ўдасца запалохаць свабодалюбівы карэйскі народ, які жужа адстойвае сваю свабоду і незалежнасць.

Супроць імперыялістычных захопнікаў па ўсім свеце разносіцца магутны голас пратэсту працоўных: «Рукі прэч ад Карэі!»

Беларускі народ падмацоўвае свае подпісы працоўнымі справамі. Рабочыя і работніцы, калгаснікі і калгасніцы становяцца на стаханаўскую вахту міру, каб яшчэ вышэй узняць прадукцыйнасць працы, палепшыць якасць прадукцыі, высокакасна правесці ўборку ўраджаю, своєчасова здаць збожжа дзяржаве. На стаханаўскую вахту міру разам з усімі становяцца нашы жанчыны.

Жанчыны Савецкай Беларусі! У імя светлай будучыні нашых дзяцей усе, як адна, падпішамся пад Стакгольмскай Адозвай! Гэта наш абавязак. Абавязак савецкіх патрыётаў, актыўных барацьбітоў за мір.

Збор подпісаў пад Стакгольмскай Адозвай Пастаяннага Камітэта Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру. На здымку: многадзетныя маці г. Віцебска падпісваюць Адозву. У цэнтры — маці-героіня, якая страціла на франтах Айчыннай вайны двух сыноў, Тацяна Антоўна Крывенка падпісвае Адозву.



Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ
ЦК КП(б)Б

7

Ліпень 1950



Удава загінуўшага ў Вялікай Айчыннай вайне Героя Савецкага Саюза Канстанціна Заслонава — Раіса Заслонава падпісвае ліст у Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру.

Фота К. Якубовіча.

МОГИЛІВСКАЯ
ОБЛАСТНАЯ
БИБЛИОТЕКА
ИЗД. №

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ
БІБЛІЯТЭКА
БЕЛАРУСІ

МЫ ГАЛАСУЕМ ЗА МІР!

МІР ПЕРАМОЖА ВАЙНУ!

Мой муж — Герой Совецкага Саюза Канстанцін Заслонаў — загінуў у баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Вялікае гора не зламала мяне. Я ведаю, што ён аддаў сваё жыццё за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы, за тое, каб дзеці яго маглі спакойна жыць, вучыцца і працаваць.

Многа ўдоў і сірот засталася пасля Вялікай Айчыннай вайны. І калі я чую, што англа-амерыканскія імперыялісты рыхтуюцца распаліць новую сусветную вайну, гэта выклікае ў мяне хвалю абурэння і пратэсту. Яны не пасмеюць гэта зрабіць! Увесь народ, усё перадавое, прагрэсіўнае чалавецтва — усе павінны ўзняцца на абарону міру. Мы адстаім мір!

Пры жаданні можна ўсякія канфлікты ўрэгуляваць мірным шляхам. Трэба толькі павяжаць права кожнага народа на незалежнасць і свабоду. Наш урад праводзіць паслядоўную і мірную палітыку, адстойваючы інтарэсы кожнага народа, ствараючы ўмовы для мірнай працы.

Гэтага не хочуць урады Англіі і Амерыкі. Яны ўсімі мерамі падаўляюць імкненне народаў да незалежнасці і свабоды. Яны прагнуць новых прыбыткаў, яны хочуць панаваць над усім светам.

Прадоўжыны ўсіх краін павінны прымусіць гэтых правіцеляў павяжаць працу людзей, цаніць іх жыццё.

Падпісваючыся пад Адовай Пастаяннага камітэта Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру, я веру, што мільёны людзей усіх нацыянальнасцей адстаяць мір! Я хачу, каб мае дзеці маглі спакойна жыць, вучыцца і працаваць. Я хачу, каб вечным помнікам загінуўшым у баях з нямецка-фашысцкімі захопнікамі быў мір ва ўсім свеце. Мір пераможа вайну!

З РАДАСЦЮ ПАДПІСВАЮСЯ ПАД АДОЗВАЙ

Я ШЧЭ свежы ў памяці народаў жахі нядаўняй вайны, яшчэ не высахлі слёзы ўдоў, матак, сірот, а імперыялісты Амерыкі і Англіі рыхтуюць новую крывавую бойню. Імперыялістычныя акулы прагнуць новай нажывы, новых прыбыткаў ад разарэння народаў свету. Ім не шкада жыцця мільёнаў людзей, жыцця сваіх рабочых і сялян. Яны хочуць панаваць над светам! Але гэтаму не быць!

Кожны народ мае права на свабоду і незалежнасць. Мы адстаялі мір у жорсткіх баях. Я сама прымала ўдзел у вайне з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, у радах беларускіх партызан дапамагала воінам нашай доблеснай Совецкай Арміі граміць ворага. Я бачыла спаленыя вёскі Беларусі, слёзы старых і дзяцей. Я чула стогны і энкі зажыва гарэўшых савецкіх людзей. Я бачыла, як нямецкія каты гналі ў няволю нашых юнакоў і дзяўчат. Я не хачу вайны! Я з радасцю падпісваюся пад Адовай Пастаяннага камітэта Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру аб забароне атамнай бомбы, аб міры ва ўсім свеце!

Наш народ мірна працуе ў славу сваёй Радзімы. Мы не перашкаджаем нікому таксама мірна працаваць, каб правітала ўсё чалавецтва. І мы будзем цвёрда стаяць на абароне міру. Усе, як адзін, падпішамся пад Адовай Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру!

Ганна МАСЛОУСКАЯ,
Герой Совецкага Саюза.

Я ВЕРУ Ў СПРАВУ МІРУ

ПРАЙШЛО толькі пяць год, як скончылася другая сусветная вайна, а з-за акіяна ўсё гучней і гучней чуецца бразганне зброі. Англа-амерыканскія імперыялісты імкнуцца распаліць новую вайну. Ад пагроз аб вайне імперыялісты Злучаных Штатаў Амерыкі перайшлі да прамой агрэсіі, пакіраваўшы свае ўзброеныя сілы на Карэю.

За пяць пасляваенных год велізарных дасягненняў дабілася наша савецкая краіна. Беларускі народ працуе, не пакладаючы рук, каб хутчэй аднавіць разбураныя ворагам фабрыкі і заводы, жылыя дамы, тэатры, клубы, палацы культуры. І ўсё, што мы стварылі за гэтыя гады, значна лепш, утульней, прыгажэй, чым было да вайны.

Аднак ніхто з савецкіх людзей не забыў разбурэнняў і ахвяр вайны.

Памятаю, як глыбока затоіўшы непакой за жыццё сваёй дачкі, камсамолкі Рымы, праводзіла яе ў партызанскі тыл.

Мільёны савецкіх маці, выпраўляючы сваіх дзяцей на вайну, благаслаўлялі іх на перамогу. Але не ўсе вярнуліся дамоў. У барацьбе з ворагам гераічна загінула і мая дачка Рыма. Памяць аб загінуўшых сынах і дзецях савецкай Радзімы будзе вечна жыць у нашых сэрцах, выклікаючы нянавісць да імперыялістычных зачыншчыкаў сусветных войнаў.

Мы не жадаем вайны! Мы хочам мірна працаваць, мірна выхоўваць дзяцей. Мы хочам, каб нашы ўнукі не ведалі слова «вайна». Доўгага і трывалага міру жадаюць дэмакратычныя краіны Захаду і Усходу. У радах абаронцаў міру — усе прагрэсіўныя людзі свету. Рады барацьбітоў за мір няспынна мацнеюць і шырацца. Усе сумленныя людзі зямлі з надзвычайным уздымам падпісваюцца пад Стакгольмскай Адовай Пастаяннага камітэта Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру. Адова выказвае сваю знявагу падпальшчыкам вайны і патрабуе міру для народаў. Я стаўлю пад ёю свой подпіс, няхай ён гаворыць: «Я не хачу вайны. Я ўсёй душою за мір. Я — за шчасце нашых дзяцей і ўнукаў!»

Лідзія ШАРШНЁВА.



ВАЙНЕ НЕ БЫВАЦЬ!

Я не люблю думаць аб вайне. Я думала аб хутчэйшай перамоце і мірнай працы, калі ўвесь наш народ змагаўся з гітлераўскай навалай у часе Вялікай Айчыннай вайны, калі сама я і мае дзеці былі байцамі партызанскага атрада «Народны месціўца». Мы дабіліся перамогі і міру.

Многага дасягнулі мы за пасляваенныя гады. На калгасных фермах, якімі я загадваю, сытая жывёла, на палях — багатыя ўраджаі, на вуліцах — новыя дамы, у дамах — дастатак. У нас грандыёзныя планы на будучыню — на мірную будучыню.

Аднак існуюць людзі, якім не па густу мірнае жыццё і мірныя планы людзей. У той час, як наш народ і народы краін народнай дэмакратыі мірна будуюць сваё жыццё, за акіянам ліхаманкава робяць танкі, самалёты, гарматы і боепрыпасы, рыхтуюцца распаліць новую сусветную вайну. З-за таго, што ўсе магчымыя і немагчымыя сродкі пушчаны ў Амерыцы і Англіі на падрыхтоўку да вайны, сотні тысяч людзей гэтых краін, іх калоній і поўкалоній вядуць жабрацкае жыццё, іх дзеці не вучацца, гінуць ад голаду і хвароб.

Усе чэсныя людзі зямлі бачаць гэту шалёную гонку ўзбраенняў. Разумеюць, што вайны прагнуць імперыялісты, якія звар'яцелі, вырабляючы бомбы і «звышбомбы» для знішчэння гарадоў і людзей.

Няўжо мір, здабыты цаной вялікіх ахвяр, цаной мільёнаў жыццяў, цаной слёз мацяраў, удоў і сірот, будзе парушан па волі кучкі англа-амерыканскіх імперыялістаў? Усе чэсныя людзі зямлі не хочуць вайны.

Няхай жыве мір ва ўсім свеце! Няхай жыве вялікі Савецкі Саюз, які стаіць у авангардзе барацьбы за мір, за шчасце народаў, за пабудову камунізма. Няхай жыве лепшы друг працоўных усяго свету вялікі Сталін!

Марыя СМОЛЬНІК.

Калгас «Савецкая Беларусь»
Мінскага раёна.

Збор подпісаў пад Стакгольмскай Адозвай Пастаяннага камітэта Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру ў калгасе імя Фрунзе Мінскага раёна. Адозвы падпісвае А. А. Шаліма.

Фото К. Якубовіча.

ЗА НАША ШЧАСЦЕ

Як страшныя здані, стаяць у мяне перад вачыма жахі мінулай вайны, калі фашысты, вераломна напавшы на нашу Радзіму, па-зверску здзекаваліся з насельніцтва, знішчалі на сваім шляху ўсё жывое. Пражыла я нямнога, але пакут ад фашыстаў перанесла многа.

Я хачу расказаць аб адным выпадку з майго жыцця. У 1943 годзе я з двума маленькімі дзяўчынкамі трапіла ў акружэнне. Восем сутак мы вандравалі па лесе, але немцы нарэшце насілі нас. Як драпежныя зверы, кінуліся к нам, схавалі і навалі. Катавалі, пагражалі расстрэлам, дапытваліся, дзе партызаны. Як цяпер, чую іх звярыныя крыкі і лаянку. Але мы, дзеці партызан, ні слова не сказалі праклятым захопнікам. Нам удалося ўцячы ад фашыстаў. Гэтых жахлівых дзён не забыць мне ніколі!

Слаўная Савецкая Армія вярнула нам свабоду і шчаслівае жыццё. Усім савецкім людзям дарага гэтая свабода, і яны не дазваляць, каб чорныя сілы рэакцыі зноў зрабілі замах на яе. Восць чаму цяпер, калі падпальшчыкі новай вайны — амерыканцы і англічане — зноў хочуць задушыць нашу свабоду, пазбавіць нас шчаслівага жыцця, мы ідем ім тысячу праклёнаў.

Падпісваючыся пад Стакгольмскай Адозвай, я, савецкая школьніца, хачу ўнесці гэтым свой уклад у справу міру. Я веру, што шчырыя подпісы тысяч маіх сябровак і сяброў зробіць сваю справу. У гэтыя дні ўсе мы, савецкія школьнікі, ахоплены пачуццём вялікага ўздыху ад усведамлення таго, што мы дапамагам высокароднай справе міру.

Мінск.

Іна КРАСНАПЁРКА,
вучаніца 9-га класа.



ЦЯЖКА выказаць словамі пачуццё бязмежнага шчасця, якое ахапіла мяне, калі я прымала ўдзел у рабоце Першай Сесіі Вярхоўнага Савета СССР. Упершыню ў жыцці я была ў Крэмлі, у Вялікай зале Крэмлёўскага палаца, дзе праходзілі паседжанні сесіі. Тут я ўпершыню ў жыцці ўбачыла нашага дарагога і любімага правадыра і настаўніка — таварыша Сталіна. На сесію з усіх канцоў нашай неабсяжнай Радзімы прыбылі дэпутаты — абраннікі народа. Побач з праслаўленымі стэханаўцамі, рабочымі і калгаснікамі я бачыла вучоных з сусветным іменем, вядомых пісьменнікаў, дзяржаўных дзеячоў. Сярод дэпутатаў было 280 жанчын. І зноў я адчула, што на такую вышыню маглі ўзняць працоўную жанчыну толькі наша родная партыя і савецкі народ.

З велізарнай нецярплівасцю чакалі мы, дэпутаты, сустрэчы з таварышом Сталіным, і калі гэтае шчаслівае хвіліна настала, уся зала ў адзіным парыве бурнай авацыяй велічна і магутна вітала правадыра. Памяць аб гэтай незабыўнай сустрэчы на ўсё жыццё застаецца для мяне, як самы дарагі, самы лепшы ўспамін.

Сесія заслухала даклад міністра фінансаў СССР тав. А. Г. Зверэва аб Дзяржаўным бюджэце СССР на 1950 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэта СССР за 1948 і 1949 гады. Дзяржаўны бюджэт — гэта звод прыбыткаў і выдаткаў краіны. Многа лічбаў названа было і ў дакладзе і ў выступленнях на дакладу, і кожная з'яўлялася жывой сведкай нашага магутнага руху да камунізма.

Агульны аб'ём Дзяржаўнага бюджэта СССР зацверджан на прыбытках у суме 433 мільярдаў 167 мільёнаў 416 тысяч рублёў і на выдатках — у суме 427 мільярдаў 937 мільёнаў 525 тысяч рублёў з перавышэннем прыбыткаў над выдаткамі на 5 мільярдаў 229 мільёнаў 891 тысяч рублёў. Дзве трэці Дзяржаўнага бюджэта прызначаны на далейшае развіццё народнай гаспадаркі і культуры краіны. 120,7 мільярда асігнуюцца на сацыяльна-культурныя мерапрыемствы, з іх 59,5 мільярда на асвету. У кожнай лічбе бюджэта адлюстраваны сталінекія клопаты аб людзях. Велізарныя сродкі прадугледжваюцца на сацыяльнае забяспечанне, ахову маці і дзіцяці, дапамогу многадзетным і адзінокім маці.

Як не падобны наш бюджэт на бюджэты капіталістычных краін, дзе асноўныя выдаткі прызначаны на падрыхтоўку новай вайны! Тры чвэрці бюджэта Злучаных Штатаў Амерыкі складаюць ваенныя асігнанні. Такі-ж малюнак наглядаецца ў Англіі і іншых капіталістычных краінах, дзе капіталісты менш за ўсё клапацяцца аб патрэбах і культуры народа, рыхтуючы замест хлеба гарматы.

Бюджэт савецкай краіны — гэта бюджэт міру, бюджэт росквіту. У ім адлюстраваны велізарныя клопаты партыі і ўрада аб развіцці кожнай рэспублікі. Дзяржаўны бюджэт Беларускай ССР зацверджан на прыбытках у суме 3.777.560 тыс. рублёў, а на выдатках у суме 3.730.472 тысяч рублёў. Бюджэт нашай рэспублікі, як і саюзы, накіраваны на далейшы ўздым прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры, на далейшае палепшанне матэрыяльна-бытавых патрэб насельніцтва.

З велізарным натхненнем сесія прыняла рэзалюцыю, у якой адобрыла дзейнасць Савета Міністраў Саюза СССР і даручыла яму прадаўжаць выкананне абавязкаў па кіраванню дзяржавай. Сваім беззаветным служэннем Радзіме Савецкі ўрад заслужыў усеагульнае адабрэнне і гарачую ўдзячнасць, ён ставіць вышэй за ўсё інтарэсы народа. Воляй партыі і Савецкага ўрада наша краіна ідзе ад перамогі да перамогі.

Савецкі ўрад, як і ўвесь савецкі народ, верна і няўхільна стаіць на варце міру. Мы аднаўляем нашы гарады і сёлы, будзем магутныя фабрыкі і заводы, новыя дамы і санаторыі для рабочых, яслі і сады для дзяцей. Новымі камбайнамі і трактарамі аснашчаем сельскую гаспадарку, новымі адкрыццямі ўзбагачаем навуку. І ўсё гэта мы робім для мірнага жыцця.

Новай яркай праявай міралюбівай палітыкі нашай краіны з'яўляецца Заява Вярхоўнага Савета СССР аб падтрымцы Адоўскай сесіі Пастаяннага Камітэта Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру аб безумоўнай забароне атамнай зброі, як зброі застрашэння і масавага знішчэння людзей, і аб аб'яўленні ваенным злачынцам таго ўрада, які першы прыменіць атамную зброю супроць якой-небудзь краіны.

Глыбока кранулі мяне выступленні дэпутатаў на гэтаму пытанню, у якіх выказваліся пачуцці і надзеі ўсяго нашага гераічнага народа.

«Мы, савецкія людзі, сцвярджаем, — сказала латышская пісьменніца, дэпутат Абзалан-Саксе, — што ўрад, які наспрабуе распаліць новую вайну, загіне ад гневу народаў свету, якія ненавідзяць імперыялістычных агрэсараў, факельшчыкаў новай вайны. ...Мы, савецкія людзі, імкнемся да міру не таму, што мы слабыя. Мы імкнемся да міру таму, што верым у стваральныя сілы нашага народа, у перавагу нашай перадавой сацыялістычнай сістэмы».

Рашэнні Першай Сесіі Вярхоўнага Савета СССР выклікалі гарачае адабрэнне ўсяго савецкага народа, бо ў нашай краіне інтарэсы народа і дзяржавы адзіны. Прыкладзем-жа ўсе сілы, каб выканаць гэтыя гістарычныя рашэнні.

М. Д. ШАРОЙКА,
дэпутат Вярхоўнага Савета СССР.

ПРАЦОЎНАЕ САДРУЖАСТВА

У той дзень ткачыня Ніна Скавародзіна прышла на работу раней звычайнага. Ёй не цяпелася хутчэй стаць ля станка, каб на практыцы прымяніць усё тое новае, чаму навучылася ў купавінскіх ткачых. А навучылася Ніна многаму.

Сумесна з групай тэкстыльшчыц Гродзенскага тонкасукопнага камбіната Ніне выпала шчасце пабываць у гасцях у ініцыятараў сацыялістычнага спаборніцтва за эканомію сыравіны і дадатковы выпуск з яе прадукцыі. На момант у памяці Ніны выразна ўзніклі светлыя карпусы Купавінскай фабрыкі. Ніна добра памятае той момант, калі з трапяткім хваляваннем падыходзіла да станка праслаўленай ткачыні Лідзіі Кананенка. З цікавасцю сачыла за яе скрытнымі рухамі, старалася запам'ятаць усе новыя прыёмы.

Крыху пазней абедзве ткачыні вялі задуманую гутарку ў канторы цэха. Кананенка падрабязна расказала маладой ткачысе аб сваіх метадах работы, дала ёй шмат карысных парад.

— А ведаеце што, — рашуча звярнулася Ніна да Лідзіі, — давайце з вамі спаборнічаць.

— Згодна, — паследаваў адказ, і ткачыні паціснулі адна адной рукі.

Так пачалося спаборніцтва паміж знатнай ткачыхай Лідзіяй Кананенка і яе маладой сяброўкай Нінай Скавародзінай.

Прайшло не шмат часу. Але якія вялікія перамены адбыліся на камбінаце. Уступіў у строй галоўны корпус. З песных вучэбных памяшканняў тэкстыльшчыкі перайшлі ў прасторныя і светлыя цэхі, аснашчоныя першакласным абсталяваннем.

Спаборніцтва разгаралася з новаю сілай. З кожным днём Ніна нарошчвала тэмпы. Яе працоўныя паказчыкі крута ўзнімаліся ўгору. Са станкоў, якія абслугоўвала Ніна, выходзіла ў дзень па восем — дзесяць метраў суроўя звыш задання. Якасць прадукцыі была выключна выдатнай. Нарэшце Ніна дабілася эканоміі сыравіны.

Але сіла сацыялістычнага спаборніцтва ў тым, што яно нястрымна рухае ўперад творчыя сілы працоўных. Хутка выяснілася, што ткачыні Надзея Семянюк і Рэгіна Целінг не маюць намеру без ба-

рацьбы ўступаць Ніне першынства. Іх вытворчыя паказчыкі няўхільна павышаліся ад змены да змены.

Ніна міжволі стала прыдзірлівай да сваёй працы. Хоць вакол і лічылі, што справы ў яе ідуць зусім добра, яна не магла задаволіцца. Праўда, на прадукцыйнаспі працы і якасці прадукцыі Ніна ні ў чым ужо не ўступала Лідзіі Кананенка. Але з эканоміяй сыравіны ў яе нешта не ладзілася. Тады яна прыпомніла парад Кананенка: ключ да эканоміі — у рэгуляванні шчытнасці тканіны.



На Віцебскай гумава-тасёмачнай фабрыцы працуе Паліна Бібіна. Яна абслугоўвае 12 пляцельных машын пры норме 9, выконвае дзённае заданне на 115—120 процантаў пры выдатнай якасці прадукцыі. На здымку: пляцельшчыца Паліна Бібіна.

Фотахроніка БЕЛТА.

Звычайна на кожныя пяць сантыметраў жаночага драпу павінна класіся не менш сарака ніцей. Ткачыні-ж у парадку перастрахоўкі дапускалі не сорок, а сорок дзве — сорок тры ніці. Ніна рашуча адмовілася ад гэтай практыкі. Хоць работа на сорок ніцей патрабавала значна большай увагі і напружання, затое адыход угараў з шаснаццаці грамаў на метр суроўя скараціўся да пяці — васьмі грамаў.

Пазней Ніна прышла да вываду, што можна зберагчы не толькі пачаткі (пражу з патронам), але і аснову. Раней ніхто з ткачых не звяртаў увагі, што на барабанах застаюцца двух, а то і трохметровыя канцы асновы. Ніна рашыла да адказу спрацоўваць аснову. Гэты вопыт ёй бліскуча ўдаўся. Адыходы ўгараў зноў скараціліся на некалькі грамаў.

Тэмпы эканоміі сыравіны нязменна раслі. Калі ў першым квартале бягучага года Ніна эканоміла крыху больш пятнаццаці кілограмаў пражы, то ў красавіку дабілася эканоміі ў сем кілограмаў. Яшчэ вышэй аказаліся майскія і чэрвеньскія паказчыкі. У маі Ніна эканоміла восем кілограмаў пражы, у чэрвені амаль дзесяць.

Не на многа адсталі і сяброўкі па станку. Надзея Семянюк эканоміла 5,2 кілограма пражы, Рэгіна Целінг — шэсць з палавінай. Важнай падзеяй было тое, што ў спаборніцтва ўключыліся дзесяткі новых ткачых. У рады перадавікоў вытворчасці вышлі яшчэ ўчора як быццам нічым непрыкметныя ткачыні Яўгенія Скавародзіна, Людміла Васілюк, Ніна Крыўцова, Яўгенія Чычко і многія іншыя. Спаборніцтва за эканомію сыравіны і выпуск з яе дадатковай прадукцыі набылі ў ткацкім цэху шырокі размах.

Усякі раз, калі тэкстыльшчыкі прыходзіць на работу, ля ўваходу ў вытворчыя цэхі ім кідаецца ў вочы надпіс: «Кожны кілограм шэрсці, эканомлены ў дзень, дасць дадаткова 438 метраў сукна ў год».

Але ўвесь ткацкі цэх у сілах эканоміць у дзень значна больш пражы. Значыць у год камбінат дасць дадаткова дзяржаве не 438, а тысячы метраў добрага сукна.

Гэтая думка радуе ткачоў, патхняе іх на новыя працоўныя подзвігі.

В. ІВАНЕНКА.



Героі Соцыялістычнай Працы (злева направа): Алена Юркевіч (калгас «10 год БССР» Рудзенскага раёна), Надзея Філіпава (калгас «Чырвоная Дуброва» Рагачоўскага раёна), Мар'я Юркевіч (калгас «10 год БССР» Рудзенскага раёна).
Фото Л. Мазелева.

У ВАРОНІЦКІХ КАУЧУКАВОДАЎ

I.

У ХАТАХ вароніцкіх калгаснікаў — сваё радыё. Яно звязала жыццё вёскі з жыццём усяго раёна, рэспублікі, вялікага Савецкага Саюза. Яно расказвае пра навіны ў жыцці нашай вялікай Радзімы, пра падзеі ў Карэі, пра барацьбу прагрэсіўнага чалавечтва свету супроць падпальшчыкаў новай вайны.

Сёння радыё прынесла асабліва цікавую для вароніцкіх калгаснікаў вестку.

Звеннявая Мар'я Юркевіч толькі ўзялася пячы бліны, як чуе з рэпрадуктара:

— Перадаем Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні каучукаводаў Савецкай Беларусі.

Праз поўгадзіны радасная вестка аб узнагароджанні 34 перадавых каучукаводаў вёскі Варонічы абляцела ўжо хаты, палі, дайшла ў лугі да пастухоў і касцоў.

Апоўдні ў калгасным клубе сабраўся мітынг. Прыехаў сакратар Рудзенскага райкома партыі тав. Маркаў, з'явіліся аграномы, прыйшлі хлебаробы з усёй вёскі.

Твары калгасніц прамяняць радасцю.

— 34 чалавек узнагародзілі! З аднаго калгаса — два Героі Соцыялістычнай Працы. Вось што значыць вырашчваць высокія ўраджаі кок-сагызу!

Дзяўчаты ўзбуджана абменьваюц-

ца думкамі:

— І нашу Зоську не забылі, і Алесю, і Ганну... А Лізавета Сапун — ордэн Леніна далі.

На многалюдным мітынгу выступалі гераіні працы, брыгадзіры, звеннявыя, прадстаўнікі з раёна. Калі прачыталі Указ аб узнагародзе, з-за стала паднялася пажылая жанчына Алена Юркевіч. Папраўляючы белую хустачку, прамовіла:

— Ад шчырага сэрца дзякую савецкай уладзе, большэвіцкай партыі і нашаму роднаму бацьку Сталіну за вялікую ўвагу да стаханаўцаў калгасных палёў. Быць Героём Соцыялістычнай Працы — вялікі гонар. Даю слова дастойна насіць гэтае пачэснае званне. Абяцаю працаваць з патроенай энергіяй, вырашціць сёлета багацейшы ўраджай, каб даць Радзіме яшчэ больш натуральнага каучука. Мы вырашцім на 100 цэнтнераў карэнняў з гектара!

Заяву звеннявой калгаснікі сустралі гарачымі воплескамі.

Потым выступіла Мар'я Юркевіч — Герой Соцыялістычнай Працы. Яна расказала, як людзі яе звяна дабіваюцца выдатных ураджаёў кок-сагызу.

У калгасным клубе было шумна і ўрачыста. Выступала звеннявая Мар'я Сапун. За ёю гаварыў брыгадзір паляводчай брыгады Аляксей Сапун.

— Таварышы! Большэвіцкая партыя і савецкі ўрад высока ацанілі заслугі каучукаводаў нашага калгаса.

Летась мы далі Радзіме 870 цэнтнераў карэнняў і 217 кілограмаў насення кок-сагызу. Гэта каштоўная тэхнічная культура прынесла нам 288 тысяч рублёў грашовага прыбытку. Кок-сагыз дае нашай соцыялістычнай прамысловасці натуральны каучук і прымяжае багацці калгаса. Ужо летась многія нашы каучукаводы атрымалі па чатыры і пяць тысяч рублёў дадатковай аплаты.

Ледзь паспеў закончыць сваё выступленне брыгадзір, як ля акна пачуўся звонкі голас Соні Шычко:

— Нам, дзяўчаткі, маладым каучукаводам, трэба вучыцца ў такіх майстроў, як Алена Юркевіч. І мы будзем вучыцца. Нам сёлета адвалі далёкія і не зусім прыгодныя тарфянікі. А паглядзіце на нашы пасевы, палюбуюцца лапушым кок-сагызам на нашай плантацыі. Будучь і ў нашым звяне Героі Соцыялістычнай Працы!

Мітынг закончыўся дэманстрацыяй кінофільма «Трактарысты».

II.

А раніцой усё пайшло сваёй чардай. Не паспела ўзыйсці сонца, як на лугі выйшлі касцы, пастухі пагналі статак, а будаўнікі пачалі крыць новае гумно.

На калгасных сядзібах яшчэ дымелі коміны, а на каучукаводных плантацыях ужо мільгалі стракатыя хусткі палюшчыц. Трэцяе і чацвёртае звенні канчалі трэцюю праполку пасеваў. Звяно Алесі Ланке-

віч пухліла міжрадзі конным культыватарам.

На шырокай плантацыі прыземістых раслін у сонечным бляску стаяла стройная дзяўчына.

— Цётка Алена! Падыйдзіце сюды, паглядзіце, ці добра суперфасфат прыкрываем.

Гэта Соня Шычко клікала на раду знатнага каучукавода.

— Скажыце, ці не прыпаліць раслінак парашок гэты... Ён-жа мінеральны, не абы-які гной з хлева...

— А вы яго ў баразёнкі, дзяўчаткі, у баразёнкі. Ля гнязда зрабіце матыжкай канаўку, расейвайце ў яе парашок, а зверху зямліцай прыкінце. Спажыва да самага караня і дабярэцца. Прыпомніце, як на курсах зімою вучылі!

На суседнім полі некалькі чалавек мітусіліся ля канавы, узнімалі ўзровень грунтовых вод.

— Гэта ўжо вывучаны прыём вароніцкіх каучукаводаў, — паясняла Раіса Розенберг, якая прыехала сюды з Акадэміі навук БССР дапамагаць калгасніцам у вырошчванні каучуканосаў.

— Рэгуляванне воднага рэжыму ў глебе — важнейшая ўмова атрымання высокіх ураджаяў.

З-за канавы пачуўся жапачы голас:

— Таварыш аграном! Падыйдзіце сюды! Ніяк не разбіраюся — дзе кок-сагыз, а дзе той дурны адуван. І хто гэта нам падаслаў таго чортава зеля. Усю плантацыю спаганілі... Чацверты дзень валаводжуся з гэтым адуванам...

— А ты яго, цётка, знішчай з каранем. Адуванчык бярэцца з караня...

III.

Жоўтым колерам зіхалі плантані калгаса «10 год БССР»: запві кок-сагыз.

Цяпер у вароніцкіх каучукаводаў гарачая пара. Трэба рыхтавацца да чацвертай праполкі, зноў пухліць міжрадзі, хутчэй завяршаць апошнюю падкормку пасеваў, адрэгуляваць узровень грунтовых вод.

Вароніцкія каучукаводы спаборнічаюць за высокі ўраджай. 60 калгасніц, арганізаваных у 6 звенняў адной брыгады, абавязаліся сабраць сёлета з усёй плошчы на 60 цэнтнераў карэнняў з гектара, а на рэкордных участках даць на 100 цэнтнераў. Кожная калгасніца даглядае поўгектара пасеваў і змагаецца за тое, каб перакрыць свой леташні ўраджай.

Прыемна глядзець на пасевы комсамольска-маладзёжнага звяна. Арганізавалася яно толькі ў гэтым годзе. Руплівая моладзь старанна выбірае пустазелле паміж гнёздаў, дапамагае аграному павышаць узровень вады ў тарфяніку, каб наблізіць вільгаць да ценякіх карэньчыкаў кок-сагыз.

— Будучь і ў нашым звяне героі! — цвердзіць звеннявая Соня Шычко і, ступіўшы ў росны міжрадзі, ківае галавой: — Дзеванькі! Пара канчаць падкормку! Кок-сагыз цвісці пачынае!

Алесь МАТУСЕВІЧ.

Калгас «10 год БССР»,
Рудзенскага раёна.



У мінулым годзе ільнаводчае звяно А. Сахаравай з калгаса «Чырвоная армія» Лёзненскага раёна Віцебскай вобласці сабрала на 6 цэнтнераў ільнасемя з кожнага гектара на плошчы 5 гектараў. Сёлета звяно расшырыла свой пасейны ўчастак да 11,5 гектара. Уся плошча засеяна гатунковым насеннем. Звяно абавязалася сабраць на 6 цэнтнераў ільнасемя з гектара на ўсёй плошчы. На здымку: звеннявая А. Сахарава і член звяна З. Гаўрылава аглядаюць свой ўчастак.

Фотахроніка БЕЛТА.

Мар'я — звеннявая

Анідзе не знойдзеш ты —
Абыйдзі поўшар'і —
Рук стараных, залатых,
Як у нашай Мар'і.

Вочы — возера ясней,
Чыстыя вясёлкі,
Любяць Мар'ю у звяне,
Мар'ю-комсамолку.

Працавала са звяном
На палях Марыля,
Прыгажэла з кожным днём,
Людзі-ж гаварылі:

— Хараством сваіх
дзяцей
Не налюбавацца...
А яно-ж, як мак, цвіце
У выдатнай працы.

Кок-сагыз яе парос,
Слава меж не знае.
Вось у нас якая ёсць
Мар'я, звеннявая!

А прышла к нам навіна:
Мар'і — быць Героём,
Абяцала нам яна
Ураджай патроіць.

Г. КЛЯЎКО.

Калгасніцы сельгасарцелі «10 год БССР» Рудзенскага раёна (злева направа): Соф'я Шычко, Ганна Сарока, Мар'я Сапун, Алесь Ланкевіч, Ганна Юркевіч, якія атрымалі ўрадавыя ўзнагароды за выдатны ўраджай кок-сагыз.

Фото Л. Мазелева.





Аншні аднаасобнік

Н. ПЯТНІЦКІ

(Апавяданне)

У СЯРЭДЗІНЕ лютага з паўднёвага ўсходу падзьмуў цёплы ветрык і прыгнаў табуны шэрых хмар. Закапаў дожджык. Снег пацямнеў. У паветры запахла вясной.

Іван Цімафеевіч Шапавалаў засумаваў па роднай вёсцы, з якой выехаў больш двух год назад, калі там стварыўся калгас. Жонка з дачкой патрабавалі ісці ў калгас, а Іван Цімафеевіч стаяў на сваім: «Не рабіце гарачкі... Усё жыццё жылі ў нястачы, а цяпер, калі каня нажылі, сякі-такі інвентар, хочаце ўсё гэта зваліць у агульную кучу. Як можна на такое адважыцца?»

Але старога не слухалі. Паспрачаўшыся з роднымі, сабраў ён свае манаткі, слёзна развітаўся з канём і рушыў у Гродна.

Праз нейкі час атрымаў пару дзівосных лістоў. Першы быў ад жонкі. Ільвічна паведамляла, што разам з дачкой уступіла ў калгас. Другі прыслала дачка Зіна. Яна з захапленнем апісвала, як вёска разам дружна адсявалася, хваліла работу трактарыстаў.

У той вечар доўга не мог заснуць Іван Цімафеевіч. Як толькі прыплюшчваў вочы, бачыў перад сабою бяскрайняе поле без меж і палосак. Нездзе справа грукаеў трактар, узрываючы адвечную цаліну. Зняўшы

патрапаную шапку-вушанку, Іван Цімафеевіч размахыста крочыў па ворыве ў блакітны прастор. «Эх, колькі зямелькі, канца-краю няма! — думаў ён у захапленні. — І ўся мая! ... Хіба мая? Ды не. Яна-ж калгасная. У мяне ні каня, ні плуга. Што я за гаспадар!» Ад думак праймаў халодны пот. Стары прачынаўся і доўга ляжаў з адкрытымі вачыма, сумуючы аб няздзейсненых марах паставіць новы дом, асесці на моцнай гаспадарцы...

Але самае дзіўнае было наперадзе. Восенню Зіна паведала, што разам з маці яны зарабілі за лета шэсцьдзесят пудоў хлеба. Пра такое багацце стары мог толькі марыць. Некалькі дзён хадзіў сам не свой.

Старога настойліва клікалі дамоў. Каб не гэтыя просьбы, Іван Цімафеевіч, мабыць, і сам надумаўся ехаць. Але запрашэнні родных здаваліся абразлівымі. «Шкадуеце, — разважаў ён з крыўдай і злосцю. — Дабрату паказаць хочаце. Не паеду ды і ўсё».

Каб заглушыць тугу па дому, ён змяніў месца работы, перабраўся на другую кватэру і рашуча абарваў перапіску...

Прайшло больш двух год. Зімой Іван Цімафеевіч чуўся ў горадзе добра, але ўвесну цягнула да плуга. Асабліва моцна пацягнула на вёску

цяпер. А тут, як на зло, прышла тэлеграма: «Прыязджай неадкладна. Важныя навіны. Ільвічна».

— Бач ты, і новы адрас пранюхалі, — з прыкрасцю адзначыў Іван Цімафеевіч, але ўстрыжыўся. — Што-ж там у іх магло здарыцца?

Ён то пачынаў збірацца ў дарогу, то рашуча распакоўваў чамадан. Канец усім хістанням паклаў непрадбаны выпадак.

Аднойчы раніцай выпадкова пачуў па радыё, што яго аднавяскоўцы — брыгадзіру Зінаідзе Іванаўне Новік — Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР прысвоена званне Героя Соцыялістычнай Працы.

— Вось дык штука! — здзівіўся стары і пачаў перабіраць землякоў. — Штосьці тут пераблыталі. Такого прозвішча не толькі ў Селішчах, а і ва ўсёй акрузе няма.

Каб пакласці канец сумненням, ён звольўся з работы і паехаў дамоў...

За Баранавічамі пачаліся мясціны, знаёмыя Івану Цімафеевічу яшчэ з часоў батрацкай маладосці. Ён не адыходзіў ад акна. Яго зоркае вока заўважыла не адну перамену, выяўляючы то новыя дамы, то раскошныя стайні, аборы, то шарэнгі грузавікоў, якія дзелавіта шнуравалі па дарогах, дзе тры гады назад можна было сустрэць толькі худую сялянскую клячу. На буйных станцыях стаялі радамі складаныя сельскагаспадарчыя машыны. Стары ў задуменні ківаў галавой: «Такія машыны хіба толькі ў Радзівіла былі. Але і тым далёка да гэтых. А цяпер іх — у калгасы. Відаць, тут багата жывуць. А што чуваць у нашай вёсцы, дзе на сто двароў трыццаць кляч прыпадала? Галадуець, напэўна. Эх, цемра...»

Да станцыі поезд падышоў у глыбокай начы. «Бяда, — дасадваў стары, — спаць на вуліцы прыдзеца: вакзальчых разбураны». Але новы вакзал спаткаў яго ветлівымі аганькамі. Здзіўлены прыемнай неспадзяванасцю, стары перакусіў у буфэце, а потым прыдрамнуў на адной з канап у залі чакання.

Ледзь золак Іван Цімафеевіч накіраваўся ў роднае Селішча, з трывогаю думаючы аб доўгім і цяжкім шляху кілометраў у дваццаць. Раптам, параўняўшыся з ім, затармазіў



Сёмая сесія Вярхоўнага Савета БССР. На здымку: група дэпутатаў ад Полацкай вобласці (злева направа): М. Г. Жахойская, А. С. Гарэцкая, О. Ф. Кавалёнак, Ф. С. Шарох, Е. Ф. Парш, Фото Мінковіча.

грузавік. З кабінкі глянуў хлапец з карымі вачыма пад ліха заломленай на бок кубанкай.

— Сядай, бацька, падвязу!

Ехалі моўчкі.

— А адкуль будзеш? — спытаў хлопца Іван Цімафеевіч.

— З Селішчаў.

— З Селішчаў?.. Такіх там нешта не бачыў.

— Ды я там нядаўна... Шафёрам у калгасе працую.

— Шафёрам!.. І машына з калгаса?

— А як-жа. Вось угнаенне са станцыі вязу.

— Гм... Так... А што, калгас моцны?

— Чатыры фермы маем, — ажывіўся хлапец, — электрастанцыю пабудавалі, дзве аўтамашыны купілі. А чаму не купіць? Толькі сёлета атрымалі дзвесце тысяч прыбытку.

Хутка паказаліся Селішчы. Падаўшыся ўперад, стары глядзеў на родную вёску. Абাপал дарогі цягнуўся цэлы гарадок новенькіх жывёлагадоўчых будынкаў. Над ракою горда ўзвышалася электрастанцыя, ад якой ва ўсе бакі разбегаліся новенькія слупы з правадамі на белых роліках.

— Вам куды? — спытаў шафёр.

— Да Шапавалавых.

Хлопец з цікавасцю аглядзеў Івана Цімафеевіча, хацеў штосьці спытаць, але не адважыўся. Машына затармазіла ля другой хаты справа. Ubачыўшы перад сабой новы пяцісценны дом, Іван Цімафеевіч абурыўся.

— Ты што, смяешся над старым? У Шапавалавых хата старая. Паязджай далей, сам пакажу.

— Ды яны тут жывуць. Летась адбудаваўся.

— Адбудаваўся, кажаш... А не хлусіш?

Стары з цікавасцю паглядзеў на дом і раптам рашуча вылез з кабінкі.

А з варот ужо беглі насустрач яму Мар'я Ільінічна і стройная бялавая дзяўчына. Хлапец хітра ўсміхнуўся і павёў машыну да калгаснага склада.

Пасля сьнедання Ільінічна і Зіна адзедзілі па-святочнаму.

— Куды гэта вы? — спытаў Іван Цімафеевіч.

— На сход, — апусціўшы вочы, адказала Зіна. — Сёння ў канцылярыі сустрэча з Героем Соцыалістычнай Працы.

— З Героем? Усю дарогу марыў пагутарыць з ім.

— Ідзем разам, — ледзь стрымліваючы ўсмішку, запрасіла Ільінічна. — Можна і пагутарыш.

... Як толькі яны ўвайшлі ў калгасную канцылярыю, пачуўся гучны шэпт: «Наш Герой...».

Іван Цімафеевіч збянтэжана паглядаў па баках.

— Нешта не разбіраюся, дзе той Герой? — шапнуў ён Зіне. І раптам убачыў на грудзях дачкі, у якой у гэты час раскрыўся кашушок, залаты медаль «Сerp і Молат» і ордэн Леніна.

— Ты? — прашаптаў ён і павольна асеў на бліжэйшую лаву.

— Я, — адказала Зіна. — А гэта мой муж — Сяргей Новік.

І дачка паказала на шафёра, які падвёз Івана Цімафеевіча са станцыі і цяпер ветліва яму ўсміхнуўся.

* * *

Праз два дні агульны сход разбіраў заяву Івана Цімафеевіча аб уступленні ў калгас. Стары Шапавалаў сядзеў на пярэдняй лаве і, апусціўшы вочы, нервова сціскаў у руках панашаную вушанку.

— Слова мае сакратар комсамольскай арганізацыі Зінаіда Новік, — аб'явіў старшыня сходу.

Іван Цімафеевіч зірнуў на дачку, якая падыхла да стала прэзідыума, і, сустрэўшы суровы позірк яе, яшчэ ніжэй апусціў галаву.

— Што, тата, сорам? — пачала гаварыць Зіна. — Нічога, пацярпі крыху. Думаеш, нам было лягчэй? Не вдалі, куды ад сорама дзецца. З усёй вёскі адзін ты застаўся аднаасобнікам. Адарваўся ад народа. З боку думаў прыгледзецца, ці атрымаецца ў нас што-небудзь. Колькі мы з маці ні стараліся, не маглі цябе пераканаць. Праўда, не лёгка нам калгас даўся. Узяць хоць-бы гэтую праклятую ўласнасць — коней, інвентар. Не аднаму яна душу іржою праела, стагоддзямі прырастала да сэрца. Дык ці лёгка было адарваць? Спытайце хоць-бы Ціхона Афанасьевіча... Пакуль ён толькі са мною падзяліўся сваёй таямніцай, а цяпер няхай усім раскажа.

З месца падняўся Махнач. Дабрадушна прышчурывшыся, зрэдку пагладжваючы сваю рыжаватую з сівазною бародку, нетаропка пачаў:

— Быў адзін грэх. Відаць, сёння ўжо дзень такі судны, дык і я пакаюся. Не адразу і я ў калгас ісці наважыўся. А калі парашыў, задумаў адну подлую справу. Каня свайго «Малайца» пашкадаваў у агульную стайню паставіць і тайком завёў на кірмаш у суседні раён. Думаў прадаць, а горшага здаць у арцель. Падвядзіць да мяне нейкі мужчына такую дрэнную клячу, што глядзець гадка. «Прадаеш каня?» — пытае. «Мяняю». «Вось і добра, — гаворыць, — бяры майго, а з прыдачай за такога каня не пакрыўджу». «А табе навошта добры конь?» — пытаю. «У калгас

уступаю, — адказвае ён. — А сваю клячу туды і весці сорам!» Мяне нібы хто стукнуў паленам па шыі. Пачырванеў я ці пазелянеў, не ведаю. Толькі бачу — спужаўся мой пакупнік. То на сябе, то на клячу гляне, ніяк не ўцяміць, з чаго мяне павяло. А я — скок на каня ды бывай здароў. Ледзь людзей не падушыў. «Не, думаю, дудкі. Няма дурняў. Прывяду ў калгас свайго «Малайца»! Прынамсі, людзям у вочы не сорам будзе глянуць». Адаў і не шкаду!

Калгаснікі смяяліся.

— Дык вось справы якія, Іван Цімафеевіч! З мясам, з крывёй уласнасць ад сябе адарвалі. І на душы паспакайнела, і работа лепш пайшла. Аднак не лёгка было згуртавацца ў дружную сям'ю. К прыкладу станцыю возьмем. Колькі спрэчак, колькі бяссонных начэй яна каштавала. Затое цяпер у нас, як у горадзе, светла. І радыё ёсць... А дачку сваю, а другіх комсамольцаў вазьмі. Думаеш, высокі ўраджай да іх сам прыйшоў у рукі? Не лёгка даўся і ён. Колькі паваявалі з зямлёй, колькі кніг перачыталі, а свайго дабіліся. І кажу я ўсё гэта дзеля таго, каб зразумеў ты памылку сваю ды выправіў яе сумленнаю працай. А прыняць яго, таварышы калгаснікі, трэба. Адумаўся чалавек, і адштурхнуць яго мы не можам.

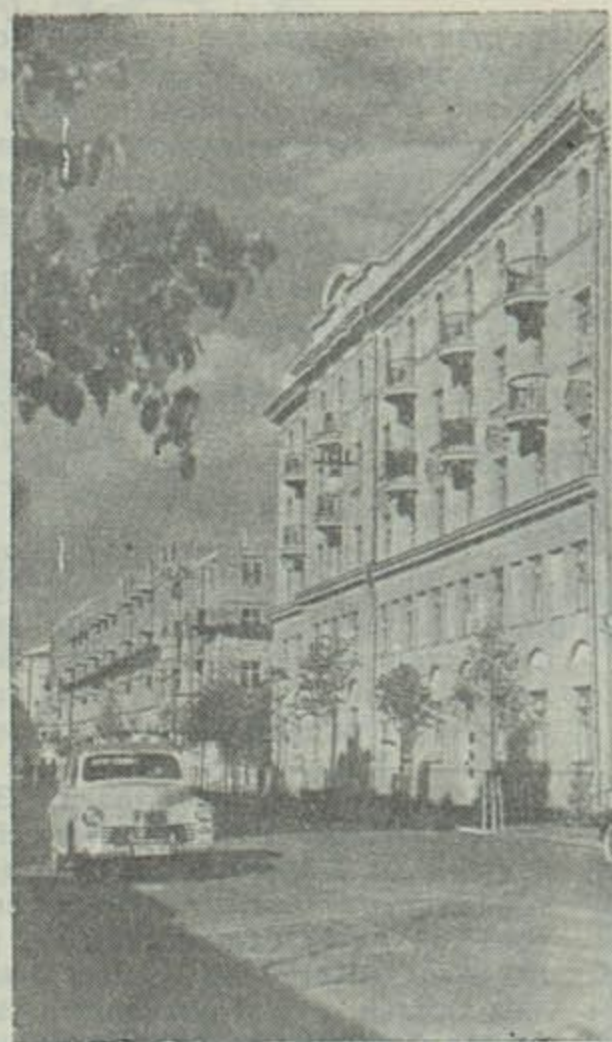
Думкі ўсіх сышліся з думкай Махнача.

Іван Цімафеевіч паклаў вушанку на лаву, выпрастаў спіну і, рашуча падыйшоўшы да стала, акінуў прысутных прасвятлеўшым позіркам.

— Дзякую, таварышы, за праўдзівае слова. Толькі не думайце, што паквапіўся я на ваша багацце, што п'яўкай да вас хачу прысасацца. Іду да вас таму, што правільна вы жывеце, што лепшага жыцця не прыдумаеш. Пяцьдзесят год марыў аб моцнай гаспадарцы і ледзь не застаўся ў дурнях. Цяпер маёй гаспадаркай будзе цэлы калгас і стану я багацей Радзівіла. А памылку сваю загладжу сумленнаю працай.



Калгаснікі і аднаасобнікі Гродзенскай вобласці ў гасцях у калгаснікаў Мінскага раёна. На здымку: госці аглядаюць жыта ў калгасе імя Гастэла.



ЗА НОВЫ ЎЗДЫМ НАШАЙ ГАСПАДАРКІ

МІНУЛА шэсць год з таго часу, калі Савецкая Беларусь была ачышчана ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. З вялікай патрыятычнай гордасцю беларускі народ аглядае шлях, пройдзены за пасляваенныя гады.

Цяжкая задача стаяла перад нашай рэспублікай: за чатыры-пяць год аднавіць даваенны ўзровень прамысловасці і сельскай гаспадаркі краіны, забяспечыць больш магутны ўздым яе народнай гаспадаркі і культуры.

Апіраючыся на магутную эканоміку Савецкага Саюза, наша рэспубліка ў пасляваеннай пяцігодцы дабілася вялікіх поспехаў. На Беларусі створаны новыя галіны

прамысловасці: трактарная, аўтамабільная, вытворчасць веласіпедаў. Яны ўзнімаюць на больш высокую ступень індустрыялізацыю краіны. Поўнаасцю аднаўляюцца варварскі разбураныя фашысцкімі акупантамі электрастанцыі. Энергетычныя магутнасці рэспублікі значна ўзраслі супроць 1940 года. У Брэсце, Гродне, Баранавічах, Маладзечне занова будуюцца электрастанцыі.

Прамысловасць Беларусі дае зараз нашым будоўлям цэглу, цэмент, вапну, будаўнічы гіпс, каналізацыйныя і вадаправодныя трубы, дахавае і ліставое жалеза, радыятары, лесаматэрыялы, цвікі і г. д.

Уступіў у строй Віцебскі домабудульнічы камбінат. Яго прадукцыя — шчытавыя і каркасныя дамы — ідзе ў розныя канцы нашай вялікай Радзімы.

Вытворчасць піламатэрыялаў за пяцігодку ўзрасла больш як у 2,5 раза, фанеры — у 4 разы, запалак — у 7 раз. Значна павялічыўся выпуск мэблі, паперы, картону.

Лёгкая прамысловасць рэспублікі з кожным годам выпускае ўсё большую колькасць рознага абутку, ланчосна-трыкатажных, швейных, скура-галантарэйных, дыванова-плюшавых вырабаў.

Гродзенскі і Мінскі тонкасуконныя камбінаты, пабудаваныя ў гэтай пяцігодцы, выпускаюць драп латвійскі, драп серпухоўскі, сукно «Б0-20».

Віцебскі дыванова-плюшавы камбінат — таксама дзецішча пасляваеннай сталінскай пяцігодкі. Яго прадукцыя — дываны, дарожкі, плюш — вядомы не толькі сямі ўціам Беларусі, але далёка за яе межамі.

Харчовая прамысловасць рэспублікі значна павялічыла выпуск розных гатункаў хлеба, булачных і кандытарскіх вырабаў, паноўніў асартымент цукерак.

Занова створана кансервавая прамысловасць.

Узрасла выпрацоўка макарону, расліннага масла, спірту-сырцу, лі-

кёравадных вырабаў, піва і безалкагольных напіткаў.

Мясамалочная прамысловасць задавальняе патрэбы насельніцтва ў жывёльным масле, мяса-каўбасных і іншых прадуктах.

Валавая прадукцыя прамысловасці рэспублікі з 1946 па 1950 год вырасла больш як у 3,5 раза. Толькі сацыялістычная дзяржава ва ўмовах нябачаных пасляваенных зруйнаванняў магла дабіцца такога няўхільнага і паслядоўнага ўздыму ў параўнальна кароткі тэрмін.

Саюзна ўрад і Цэнтральны Камітэт ВКП(б) аказалі вялікую дапамогу і сельскай гаспадарцы рэспублікі, што садзейнічала яе паспяховаму ўздыму.

Валавы ўраджай збожжавых культур дасягнуў узроўню даваеннага, 1940 года, а ўраджайнасць з гектара перавысіла даваенны ўзровень.

Калгаснае сялянства дабілася такіх поспехаў дзякуючы таму, што сацыялістычная прамысловасць забяспечыла сельскую гаспадарку трактарамі, аўтамабілямі, гаручым, складанымі сельскагаспадарчымі машынамі, мінеральнымі ўгнаеннямі.

За гады пасляваеннай сталінскай пяцігодкі трактарны парк вырас у некалькі разоў, а аб'ём трактарных работ — у 4,5 раза.

Выконваючы гістарычнае рашэнне Савета Міністраў СССР і ЦК ВКП(б) аб трохгадовым плане развіцця грамадскай жыллагадоўлі, калгасы рэспублікі дабіліся ўжо значных поспехаў. Значна павялічылася грамадскае пагалоўе буйнай рагатай жывёлы, свіней, авечак і птушкі.

Развіццё прамысловасці і сельскай гаспадаркі садзейнічала палепшэнню матэрыяльнага становішча працоўных, далейшаму росту культуры.

У рэспубліцы адноўлены ўстановы культуры, мастацтва, аховы здароўя, асветы, навукі. У школах навучаецца больш 1,5 мільёна чалавек. Колькасца і якасца выраслі кадры настаўнікаў, урачоў і іншых спецыялістаў народнай гаспадаркі.

У гарадах і рабочых пасёлках прадпрыемствамі, установамі і мясцовымі Саветаў пабудавана і адноўлена больш трох мільёнаў квадратных метраў жыллой плошчы.

У вёсках дзяржава адпусціла бясплатна калгаснікам-забудоўшчыкам

да 17 мільёнаў кубаметраў лесу, да 700 мільёнаў рублёў доўгатэрміновага крэдыту, дапамагла транспартам.

Прайшло чатыры з паловай гады з таго часу, як савецкія людзі пад кіраўніцтвам большавіцкай партыі прыступілі да ажыццяўлення плана першай пасляваеннай сталінскай пяцігодкі. Цяпер мы можам сказаць: наша народная гаспадарка не толькі дасягнула, але і перавысіла даваенны ўзровень. Працоўныя нашай рэспублікі прыкладуць усе сілы на дзятэрміновае выкананне планаў першай пяцігодкі, даб'юцца новых вялікіх перамог, новага ўздыму нашай гаспадаркі.

І. ЦІМЧУК.



На здымках (зверху ўніз): Вуліца К. Маркса ў Мінску. Стаханаўкі Мінскага цагельнага завода № 2 В. Навасадава і М. Лісоўская, якія штодня здымаюць па 35 тысяч штук цэглы-сырца ў змену пры норме 25 тысяч. Міжкалгасная гідраэлектрастанцыя ў Сычэвіцкім сельсавеце Радашковіцкага раёна Маладзечанскай вобласці.
Фото В. Лупейкі, П. Наватарова, Л. Мазелева, В. Цеслюка.



На здымках (зверху ўніз): На Нова-Барысаўскім млынакамбінаце. Выбойшчыца мукі, стаханаўка Сушкова. Беларуская Дзяржаўная селекцыйная станцыя «Зазер'е». Навуковы супрацоўнік Н. Сакалова і тэхнік А. Гур'ева вымяраюць жыта «Вятка беларуская гібрыдная». На Мінскім возеры.

СТАЛІНСКІЯ КЛОПАТЫ АБ МАЦІ І ДЗЕЦЯХ

СОВЕЦКАЯ дзяржава адным з важнейшых сваіх абавязкаў заўсёды лічыла клопаты аб ахове мацярынства і дзяцінства. Яна праяўляла і праяўляе іх няспынна з першых дзён свайго існавання і нават у самыя цяжкія перыяды жыцця нашай краіны.

8 ліпеня споўнілася шэсць год з таго дня, калі Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР, не гледзячы на цяжкія ваеннага часу, выдаў Указ «Аб павелічэнні дзяржаўнай дапамогі цяжарным жанчынам, многадзетным і адзінокім маці, ахове мацярынства і дзяцінства, аб устанавленні ганаровага звання «Маці-геранія», ордэна «Мацярынская слава» і медалі «Медаль мацярынства».

Наша дзяржава, большавіцкая партыя і ўвесь савецкі народ акружылі глыбокай увагай дзяцей. Дзеці — кветкі нашага жыцця, якім належыць будучыня. Для іх поўнага і ўсебаковага развіцця пабудаваны светлыя школы, палаты, санаторыі, піонерскія лагеры. Соцыялістычная школа выхоўвае маладое пакаленне ў духу бязмежнай любові да сваёй Радзімы. Яна закладвае ў нашых дзецях асновы камуністычнага светапогляду, робіць для іх зразумелай і блізкай справу камунізма, за якую змагаюцца бацькі.

Бацькоўская ўвага і любоў усяго народа да дзяцей зрабілі мацярынства вялікай радасцю. Жанчына-маці ў нашай краіне карыстаецца велізарным гонарам і павагай. Яна смела глядзіць у будучыню, бо ёй не нагараюць ніякія выпадковасці. Клопаты аб яе дзіцяці праяўляюцца яшчэ задоўга да яго нараджэння. Цяжарныя жанчыны пераводзяцца на больш лёгкую работу і вызваляюцца ад работы ўначы час. Савецкая дзяржава ўзяла на сябе ўсе выдаткі па ўтрыманню радзільных дамоў, кансультацый, аказанню медыцынскай дапамогі. Амаль усе жанчыны родзяць у радзільных дамах пад наглядам кваліфікаваных дактароў. Працяглы водпуск (35 дзён да родаў і 42 пасля родаў) умацоўвае здароўе маці і дзіцяці.

Савецкая маці ведае, што яе дзеці не застануцца без догляду. У гарадах і сёлах нашай краіны існуе

каля 19 тысяч ясляў, у якіх выхоўваюцца сотні тысяч дзяцей, 3.500 малочных кухань рыхтуюць для прыкормкі дзяцей кефір, бялковае малако, сліўкі, розныя салодкія малочныя сумесі.

Савецкія маці высока цэняць клопаты партыі і ўрада аб дзецях. Яны добра ведаюць з расказаў пажылых жанчын і з літаратуры, у якое цяжкое становішча была пастаўлена жанчына-маці ў царскі час. 95 процантаў жанчын радзілі з бабкай-павітухай. Адсутнасць медыцынскай дапамогі, антысанітарныя, катаржныя працы на вытворчасці і ў сельскай гаспадарцы ўносілі штогод у магілу да 30 тысяч рожаніц.

У нашай краіне з кожным годам павялічваецца сетка радзільных дамоў, кансультацый, ясляў, садоў. Савецкая дзяржава на ахову мацярынства і дзяцінства выдаткоўвае велізарныя сродкі. У 1950 годзе многадзетным і адзінокім маці будзе выплачана 4 мільярды рублёў дапамогі, або на 500 мільёнаў больш, чым у мінулым годзе.

Савецкая ўлада праславіла жанчыну-маці. 1136 многадзетных маці Беларусі носяць на грудзях Залатую Звязду з надпісам «Маці-геранія» і каля 100 тысяч узнагароджаны ордэнам «Мацярынская слава» і медалем «Медаль мацярынства».

За шэсць год, што прайшлі з дня прыняцця Указа, многадзетным і адзінокім маці Беларусі выплачана каля 800 мільёнаў рублёў на выхаванне дзяцей. Акрамя таго, на поўным дзяржаўным утрыманні знаходзяцца спецыяльныя медыцынскія ўстановы, радзільныя дамы, малочныя кухні, жаночыя кансультацыі, дзіцячыя дамы, санаторыі, яслі.

Дзяржаўную дапамогу атрымліваюць таксама адзінокія маці. Яны могуць аддаць сваё дзіця на выхаванне за кошт дзяржавы. Дзіця маці-адзіночкі, калі яна яго выхоўвае дома, прымаецца ў яслі або дзіцячы сад у першую чаргу. У яслях арганізавана кругласутачнае абслугоўванне дзяцей, што дае маці-адзіночцы магчымасць працаваць, вучыцца, займацца грамадскай работай. Адзінокая маці мае права на дапамогу для перша-



Пад Віцебскам, у маляўнічай мясцовасці, раскінуўся піонерскі лагер «Летцы». 800 дзяцей чыгуначнікаў Віцебска адпачываюць тут гэтым летам. Дзеці весела праводзяць летнія канікулы. Яны ходзяць на экскурсіі, у паходы, займаюцца спортам, купаюцца, загарваюць. На здымку: адпачынак у паходзе. На першым плане — піонеркі Люся Барадзіна і Ліда Нікалаева.

га дзіцяці, а калі ў яе трое ці больш дзяцей, то дапамога выплачваецца ёй, як і многадзетнай маці.

Глыбокімі клопатамі аб адзінокай маці прасякнута пастанова, якая прынята ў мінулым годзе нашым Урадам. Калі заробтак маці-адзіночкі не перавышае 600 руб., то плата за ўтрыманне яе дзяцей у яслях і дзіцячых садах зніжаецца на 50 процантаў. Пры жаночых і дзіцячых кансультацыях і родадапаможных установах ёсць спецыяльныя прававыя кабінеты, у задачу якіх уваходзіць абарона інтарэсаў цяжарных жанчын, маці і дзяцей ранняга ўзросту.

Жанчыны-маці краіны сацыялізма бязмежна ўдзячны партыі большэвікоў, савецкай дзяржаве і роднаму Сталіну за вялікія клопаты аб маці і дзецях. Кожная савецкая маці добра ведае, што перад яе сынамі і дачкамі адкрыты светлы шлях у будучыню, што савецкая дзяржава робіць усё магчымае, каб яе дзеці выраслі адукаванымі, культурнымі грамадзянамі, гарачымі патрыётамі сваёй Радзімы.

Увесь свет ведае, якіх выдатных патрыётаў выхавалі савецкія жанчыны. Гэта яны далі нам Зою Кас-

мадзем'янскую, Гастэла, Олега Кашавага і многіх іншых герояў Вялікай Айчыннай вайны. Гэта яны далі выдатных стаханаўцаў прамысловасці і сельскай гаспадаркі Пашу Ангеліну, Тамару Шкурко, Наталлю Ярыгіну і многіх іншых наватараў, якія рухаюць уперад прадукцыйнасць працы.

Савецкія жанчыны не забылі яшчэ жахаў другой сусветнай вайны, зруйнаваных гарадоў і сёл, страты родных і блізкіх, слёз і гора сірот, а імперыялісты Злучаных Штатаў Амерыкі і Англіі шалёна рыхтуюць новую крываваую бойню, нагараючы самаму дарагому ў жыцці жанчыны — яе дзецям.

Але вайне не быць!

Па ўсім зямным шары ўсё гучней разносяцца галасы сумленных людзей у абарону міру, у абарону дзяцей. Расце і шырыцца пратэст супроць падпальшчыкаў вайны.

Падпісваючы Стакгольскую Адазву аб безумоўнай забароне атамнай зброі, савецкія людзі выражаюць сваё адзінадушнае ў барацьбе за мір, за шчасце дзяцей, за далейшы росквіт нашай Радзімы.

АБ НАШЫХ ДЗЕЦЯХ ДУМАЕ СТАЛІН

Шмат гора давялося нацярпецца нам пры польскіх панах. Голад і холад не выходзілі з хаты.

У 1939 годзе, як скончылася гаспадаранне паноў і ў заходнія вобласці Беларусі прыйшлі доўгачаканыя савецкія войскі, быццам новае сонца ўзыходзіла для маёй вялікай сям'і.

... Праклятыя фашысты не далі нам па-сапраўднаму стаць на ногі. Разам з усім савецкім народам на барацьбу з ворагам паднялася і мая сям'я. У поўным складзе, усе 12 чалавек, пайшлі мы ў партызанскі атрад імя Сталіна.

Цяпер пяцёра маіх дзяцей вучацца, двое ў радах Савецкай Арміі, трое працуюць. Наша сям'я адной з першых уступіла ў калгас і стараецца быць у ліку самых дбальных і працавітых яго членаў.

Як маці дзесяці дзяцей, я ўважліва сачу за газетамі і часопісамі, у якіх друкуюцца апавяданні аб жыцці дзяцей за рубяжом. У якіх жудасных умовах яны жывуць! З фатаграфій глядзяць маленькія жабракі, абдраныя, худыя, якія шукаюць на сметніках рэшткі яды. Якая глыбокая розніца паміж імі і нашымі дзецьмі!

Мае дачкі і сыны, як і ўсё маладое пакаленне ў СССР, — самыя шчаслівыя ў свеце. Аб іх няспынна клопоціцца савецкая Радзіма. Аб іх шчасці думае Сталін.

Аляксандра КАЦУБА,
калгас «Маладая гвардыя»
Лунінецкага раёна Пінскай вобласці.



Дом дзіцяці ў Мінску. Люда і Валя ў манежы.

Фото К. Якубовіча.

Я СПАКОЙНА ЗА СВАЁ ДЗІЦЯ

Кожны раз з вялікай радасцю ўваходжу ў дзіцячыя яслі, дзе выхоўваецца мой сын Саша. Здаровы, чырвананшчокі сыноч са шчаслівай усмешкай бяжыць да мяне і пачынае вясёла шчабятань.

Сашы два з паловай гады. Ясельныя ўрачы кажуць, што ў майго Сашы нармальна для яго ўзросту мова, вельмі добры рост і вага. Настрой сына звычайна спакойны і радасны.

Дзіця нарадзілася слабым, многа капрызнічала, дрэнна ела. Я вельмі стамлялася з ім. Калі сыну споўнілася два месяцы, я аддала яго ў яслі і пачала заўважаць, што ён стаў спакайнейшы, пачаў лепш есці. Строгі рэжым, правільнае харчаванне, сон летам і зімою на свежым паветры — усё гэта хутка ўмацавала

арганізм, і Саша стаў адным з лепшых у групе па развіццю.

Я спакойна працую, бо ведаю, што мае дзіця акружана пастаяннымі клопатамі. Няні і выхавальніцы ў час кормяць дзяцей і кладуць спаць, водзяць на прагулку і чытаюць ім кніжкі, гуляюць з імі пад музыку і спяваюць песні.

Праз некалькі месяцаў Сашу перавядуць у дзіцячы сад. І майму хлопчыку будзе добра і там, сустрэну яго заўсёды вясёлым, ружовым, здаровым. Ад усяго сэрца шлю сваё шчырае матчына дзякуй савецкаму ўраду за клопаты аб дзецях працоўных.

В. ПАНКРАТАВА, работніца
хлебазавода № 1.

г. Мінск.



Сям'я маці-герані Яўгеніі Канстанцінаўны Іваноўскай. Першы рад (злева направа): Жора, Рэня, Кося, Жэня. Другі рад: Тадзік, Я. К. Іваноўская, В. І. Іваноўскі, Люся. Трэці рад: Лілія, Казімір, Рамуальд, Саша, Уладзіслаў, унучка Наташа, Паліна (жонка Уладзіслава).
 Фото М. Мінковіча.

Ш Ч А С Ц Е М А Ц І

КАЛІ-б я не была грамадзянкай нашай цудоўнай краіны, маю сям'ю напэўна чакалі-б вечныя нястачы. Але мне вынаў шчаслівы лёс: я жыву ў дзяржаве, дзе працоўны чалавек з'яўляецца гаспадаром свайго жыцця, карыстаецца вялікай павагай.

Па прафесіі я настаўніца. Муж мой таксама настаўнік. З 1929 года мы працуем у вёсцы Замасточка Мінскага раёна. Спачатку займалі невялікую кватэру пры школе. А ў 1935 годзе, калі нарадзілася пятае дзіця, рашылі будавацца. Цяпер жывем ва ўласным доме. Пры нас васьмёра дзяцей. Трое старэйшых пакінулі ўжо бацькоўскае гняздо. Сын Уладзіслаў знаходзіцца ў радах Савецкай Арміі. Яго жонка Паліна працуе ў Мінску на заводзе імя Молатава. Другі мой сын — Рома вучыцца ў Мінскім чыгуначным вучылішчы. Дачка Ліля працуе ў Ленінградзе на фабрыцы і вучыцца на трэцім курсе тэхстыльнага тэхнікума.

З васьмярых малодшых дзяцей пяцёра вучыцца ў школах: Рэня ў Замасточкай пачатковай, Люда, Саша, Казік і Тадзік — у сямігодцы, у вёсцы Займачнае. Усе яны добра вучацца, штогод пераходзяць з класа ў клас.

Мне давялося-б не лёгка спраўляцца з такой вялікай сям'ёй, калі-б змалку не прывучала сваіх дзяцей да працы. Яны ў мяне прыбіраюць кватэру, панадворак, дапамагаюць у кухні, самастойна гатуюць снеданне, вячэру. Старэйшыя даглядаюць малодшых, умеюць пакарміць іх і спаць пакласці. Летам на дзецях ля-

жыць абавязак даглядаць карову, пакарміць птушку, выпалаць грады. Адзенне дзецям шыю сама і дочка вучу шыць і вышываць. Кожны дзень праходзіць у нас на-дзелаваму.

Вечарамі адначываем, уключаем прыёмнік, хлопчыкі раскладваюць шашкі, чытаем кнігі, газеты (выпісваем тры газеты для дарослых, а «Зорьку» і «Пионерскую правду» для дзяцей). У нас ёсць свая даволі багатая бібліятэка. Акрамя таго, бярэм кнігі і ў школьнай бібліятэцы. Нашы дзеці не пранускаюць ніводнага з кінофільмаў, якія дэманструюцца ў Замасточцы.

Вялікай увагай і клопатамі акружыла нас дзяржава. Штогод хто-небудзь з маіх дзяцей адначывае ў піонерскіх лагерах, санаторыях. Летась мой муж лячыўся ў санаторыі. Сёлета ўдваіх збіраемся на курорт.

Штотомсяц мы атрымліваем грашовую дапамогу ад дзяржавы ды і самі зарабляем нядрэнна.

За ўвагу і клопаты аб маёй сям'і, за шчаслівае сучаснае і цудоўнае будучае маіх адзінаццаці дзяцей лічырае матчына дзякуй нашай краіне і лепшаму другу дзяцей — таварышу Сталіну.

Я. ІВАНОВСКАЯ, маці-гераіня.

в. Замасточка,
Мінскі раён.

Подзвіг савецкай жанчыны

У ЧАСЕ вайны, у 1943 годзе, савецкая патрыётка Малання Філіпаўна Запольская ўзяла на выхаванне чацвярых дзяцей суседкі, жонкі загінуўшага чырвонаармейца Ганны Безбародавай, якую нямецка-фашысцкія акупанты расстралялі за сувязь з партызанамі. Старэйшай дзяўчыцы — Зіне было тады 11 год, самай малодшай — Лідзе мінуў год.

Схопленая катамі, перад адпраўкай у турму, Ганна гаварыла Запольскай:

— Не кідай маіх дзетак, Малання Філіпаўна, паберажы малышоў... Хутка нашы прыдуць.

Маланні Філіпаўне было вельмі цяжка. У горадзе тады елі мёрзлую бульбу, вотрубі. Не было дроў. Запольская сама часта недадала. Зусім дрэнна прышлося-б, калі-б не савецкія патрыёты, якія дапамагалі сям'і, дзяліліся апошняй скарынкай. Цяжка было Запольскай, але ні разу яна не паскардзілася, не папскадала аб узятай на сябе адказнасці. Дзеці заўжды адчувалі яе матчыну ласку і клопаты. Страх за іх лёс і жыццё праследаваў яе ў жудасныя гады акупацыі, калі кожны перажыты дзень быў подзвігам.

З асаблівай сілай праявілася блатародства Маланні Філіпаўны ў час вяртання ў трыхгадовай Сталіны.

У дзяўчынку быў менінгіт. Нельга было і думаць аб змяшчэнні яе ў клініку, і Малання Філіпаўна прадавала свае і мужа рэчы, каб запрасіць урача, купіць медыкаменты. Яна лічыла, што не прыняць усіх мер да захавання жыцця дзіцяці зараз, гэта значыць парушыць абяцанне, якое яна дала маці — Ганне Безбародавай, значыць не выканаць свой святы абавязак савецкай жанчыны. Малання Філіпаўна не адыходзіла ад дзяўчыны ні ўдзень ні ўначы, замірала пры кожным яе стогне, радавалася кожнаму зніжэнню тэмпературы. Яна аберагала пакой і сон дзіцяці за кошт сваёй бяссонніцы і кланатлівым доглядам выратавала жыццё Сталіны.

3 ліпеня 1944 года, у дзень вызвалення Мінска, Запольская з усімі дзецьмі, з Лідачкай на руках, выйшла з кветкамі насустрэчу воінам Савецкай Арміі, якія ўваходзілі ў горад. У той-жа дзень на кватэру Запольскай прыйшлі партызаны і падрабязна распыталі аб жыцці, пецілі дзяцей і сардэчна дзякавалі яе за патрыятычны ўчынак.

Жыццё сям'і з гэтага часу стала зусім іншым. Клопаты савецкай дзяржавы і пяшчотнасць дзяцей змякчылі для Маланні Філіпаўны горыч вялікай асабістай страты — смерці мужа, які аддаў жыццё за Радзіму.



М. Ф. Запольская з сваёй сям'ёй. Злева направа: Сталіна, Алік, Зіна, М. Ф. Запольская, Ліда.

Фото М. Мінковіча.

...Гэтымі днямі мы наведаль дом нумар 18 па вуліцы Нямізе.

Дзверы ў кватэру Запольскай адчыніла дзяўчынка гадоў дзесяці. З прасторнай кухні яна павяла нас у светлую і ўтульную сталовую, адтуль мы ўбачылі яшчэ два пакоі з бялюжымі пакрываламі на ложках, шырокай канапай, этажэркай з кнігамі, кветкамі на вокнах.

У часе вайны сям'я Запольскай тулілася ў адным маленькім пакойчыку. Адразу пасля вызвалення Варашылаўскі райвыканком перасяліў Запольскую з дзецьмі ў гэтую ўтульную кватэру з трох пакояў з кухняй і комунальнымі выгадамі.

Маланія Філіпаўна — хударлявая жанчына год 55 з добрымі праніклівымі вачыма — сустрэла нас ветліва і гасцінна. Лідачка — самы малодшы член сям'і — спрытна прымасцілася ля яе. Яна нядаўна вярнулася з Астрашчыцкага Гарадка — лепшага ў рэспубліцы піонерскага лагера, дзе месяц адначывала

бясшэатна, добра напавілася і загарэла. Падыйшлі бліжэй да маці жывы і непаседлівы Алік — хлопчук 13 год, сур'ёзная і спакойная Сталіна, што сустрэла нас. Алік паклаў у бок кнігу. Сталіна — незакончаны малюнак. Абодва пачалі прыслухоўвацца да гутаркі.

— Вы засталі амаль усю нашу сям'ю ў зборы, — гаворыць Маланія Філіпаўна. Толькі Зіна на службе. Яна другі год працуе кантралёрам на Мінскім тэлеграфі. Актыўная комсамолка, стаханаўка. Два разы прэміравана. Усе яе любяць і паважаюць.

Маланія Філіпаўна з матчынай цеплынёй расказвае аб характарах і інтарэсах дзяцей, аб іх поспехах, планах. Вочы яе ўсміхаюцца, твар свеціцца дабротой. З гордасцю гаворыць яна, што Лідачка закончыла другі клас з пахвальнай граматай, што Сталіна перайшла ў чацверты, што добра вучыцца Алік, што Зіна марыць аб прафесіі інжынера сувязі. Адзін час Маланія Філіпаўна патрабавала, каб Зіна толькі вучылася, бо пенсіі, дапамогі ад дзяржавы і грамадскіх арганізацый хапіла-б на жыццё, але дзяўчына настойвае на сваім — сумяшчала работу з вучэбай. Яна ўпэўнена, што здолее ажыццявіць сваю мару — атрымаць вышэйшую асвету.

— Без дзяцей, — гаворыць Маланія Філіпаўна, — я адчувала-б сябе адзінокай і бескарыснай, а з імі лягчэй жыць.

Слухаючы бясхатрасны расказ гэтай жанчыны, якая столькі выперпела дзеля чужых дзяцей, пераконваешся ў тым, што яны сталі для яе роднымі.

У часе гутаркі прышлі члены раённай камісіі па збору подпісаў пад Стакгольмскай Адоўвай. Маланія Філіпаўна прыняла іх асабліва гасцінна.

— Вас я даўно ўжо чакаю, — сказала яна. — Хочацца першай паставіць свой подпіс пад Адоўвай. Савецкія жанчыны павінны быць першымі змагарамі за мір, які забяспечвае шчасце і будучыню нашых дзяцей.

П. АГНЕВІЧ.

ВЫДАТНЫ ПІСЬМЕННІК

НЯДАЎНА грамадскасць рэспублікі адзначала 50 год з дня нараджэння таленавітага беларускага празаіка Кузьмы Чорнага. Кузьма Чорны (Мікалай Карлавіч Раманоўскі) нарадзіўся ў 1900 годзе ў маёнтку Боркі былога Слуцкага павета, дзе бацька будучага пісьменніка працаваў у памешчыка батраком.

Пачатковую адукацыю К. Чорны атрымаў спачатку ў Цімкавіцкім народным вучылішчы, а затым у Несвіжскай настаўніцкай семінарыі, якую, аднак, не скончыў, бо ў 1919 годзе яна была закрыта белапаліцамі. Некаторы час ён працуе сельскім настаўнікам на Слуцчыне, а ў 1923 годзе пераходзіць на этналага-лінгвістыч-

нае аддзяленне Педагагічнага факультэта БДУ.

Сумяшчаючы вучобу ва ўніверсітэце з работай у рэдакцыі газеты «Беларуская вёска», Чорны ўжо з 1923 г. пачынае займацца літаратурнай дзейнасцю. Ён уступае ў літаратуру спачатку як аўтар маленькіх нарысаў і апавяданняў, якія потым увайшлі ў асобныя зборнікі: «Апавяданні», «Срэбра жыцця», «Па дарозе», «Пачуцці», «Хвоі гавораць», «Веравнёвыя ночы», «Нянавісьць», «Брыгадзіравы апавяданні». Аднак пачынаючы ўжо з 1927 года (у гэты год К. Чорны паспяхова скончыў курс ва ўніверсітэце) пісьменнік пачынае прабаваць сябе ў буйных жанрах. У 1927 г. ён піша раман «Сястра», у наступным, 1928 г., «Зямля»,

а затым амаль штогод з'яўляюцца новыя апавесці і раманы таленавітага празаіка: «Лявон Бушмар», «Ідзі, ідзі», «Бацькаўшчына», «Трыццаць год», «Трэцяе пакаленне», «Люба Лук'янская», «Насцечка», драма «Ірынка», «Простыя людзі». — раман, рукапіс якога загінуты ў спаленым Мінску ў 1941 г., і незакончаны раман «Скіп'еўскі лес».

Ужо ў самых ранніх сваіх творах К. Чорны праявіў сябе, як таленавіты, удумлівы рэаліст, які адлюстроўвае рознастайныя з'явы жыцця беларускай вёскі 20-х гадоў, г. зн. перыяду грамадзянскай вайны і пачатку аднаўлення роднай краіны.

Малюючы ў сваіх маленькіх нарысах і апавяданнях асобныя эпізоды, сцэны, выпадковыя сустрэчы, паказваючы ў гэтых эпізодах і сцэнах асобных людзей з іх учынкамі, думкамі, марамі і ідэаламі, К. Чорны раскрываў агульныя ўнутраныя працэсы жыцця простага беларускага народа, які імкнецца да справядлівага, асэнсаванага і шчаслівага жыцця, паказваў яго сілу, цвёрдасць і хараство духу.

Многа чароўных вобразаў сустракаем мы на старонках маленькіх апавяданняў К. Чорнага: вась дванаццацігадовы хлопчык з псіхалогіяй дарослага чалавека, які перажывае многа гора, але не сагнуўся ад яго; ён цвёрда ідзе па сваёй дарозе і верыць, што жыццё павернецца, нарэшце, да яго шчаслівым бокам, і думае толькі аб тым, як аблегчыць апошнія дні хворай маці («На пыльнай дарозе»); вась другі дванаццацігадовы хлопчык, што здолеў вырвацца з палону белапаліцкаў, якія забралі яго ў свой абоз, і цяпер варочаецца на радзіму («Буря»); вась эпічна велічны ў сваім маўклівым горы вобраз простага беларускага жанчыны ў апавяданні «Начлег у вёсцы Сінегах». Муж яе ваюе з белапаліцамі. Ворагі забралі сына, маёмасць, угналі жывёлу. І гэтая бедная, абрабаваная жанчына, у якой на руках засталася хворая і галодная дзіця, аддае апошняе салдатам, якія змагаюцца за Радзіму.

Калі ў сваіх ранніх нарысах і апавяданнях К. Чорны абмяжоўваецца замалёўкамі асобных эпізодаў з жыцця беларускага народа і паказам амаль стыхійнага пратэсту асобных яго прадстаўнікоў супраць застарэлых традыцый, дэспатызму і забабонаў, народжаных ідыятызмам аднаасобнага вясковага жыцця, то раманы і апавесці пісьменніка прадстаўляюць сабою ўжо большыя эпічныя палотны, якія малююць жыццё беларускай вёскі да і пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Пачынаючы ўжо з рамана «Зямля», у цэнтры ўвагі пісьменніка становяцца ўнутраныя працэсы жыцця дакаласнай вёскі. К. Чорны паказвае, як пачынае абуджацца народная самасвядомасць, як расшыраецца светагляд станоўчых герояў рамана, як усе іх мары і надзеі накіраваны ў будучыню.

Лепшымі творамі К. Чорнага з'яўляюцца яго раманы «Бацькаўшчына», «Трэцяе пакаленне», «Люба Лук'янская» і асобныя апавяданні, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне. У гэтых творах асабліва моц-

на праявіліся савецкі патрыятызм і гуманізм пісьменніка. Па-горкаўску вырашаючы праблему гуманізма, ён выкрывае і жорстка асуджае такія якасці і ўласцівасці, як індывідуалізм, уласніцтва, чалавечаненавісціва. Ён паказвае, што гэтыя якасці ўласцівы не толькі кулацтву, але яны могуць заразіць і псіхалогію працаўніка, калі ён будзе настойліва імкнуцца ісці па лініі дробнаўласніцкага ўкладу жыцця.

Пісьменнік усёй сілай свайго даравання змагаецца за выхаванне новага чалавека, за новы, сацыялістычны светапогляд сваіх герояў. Ён з любоўю і гордасцю паказвае, як у працэсе класавай барацьбы і ўзмацнення сацыялістычных элементаў у калгаснай вёсцы нараджаецца і мацнее но-



К. ЧОРНЫ

вая свядомасць яго герояў, новыя адносіны іх да рэчаіснасці. Калі, напрыклад, адзінай жыццёвай мэтай Міхала Тварыцкага ў рамане «Трэцяе пакаленне» было жаданне ўзбагацець, калі мяжой яго лятупенняў быў гаршчок з золатам, адабраны ім у яго былога гаспадара-кулака, калі гэтае золата ў выніку пакалечыла ўсё яго жыццё, разбурыла яго сям'ю, штурхнула яго на шлях злачынстваў і дыверсій, то дачка яго, дзяўчына з новым светапоглядам, з смехам і абурэннем адваргае бацькоўскае золата: яно ёй не патрэбна, яна і так багата ўсімі багаццямі сваёй радзімы, усё, што ёй неабходна для таго, каб адчуць сваё жыццё поўнацэнным і шчаслівым, ёй далі яе радзіма і яе народ. Так распрацоўваў і ажыццяўляў К. Чорны тэму нараджэння нова-

га чалавека, паказваючы ў той-жа час крызіс і крушэнні ўласніцка-індывідуалістычнага светапогляду.

К. Чорны — майстар сацыяльна-гістарычнага рамана. У яго творчасці, асабліва ў буйных эпічных творах, адлюстравана ўся бурная і багатая надзеямі гісторыя беларускага народа на працягу амаль чвэрці стагоддзя — дваццатых, трыццатых і пачатку саракавых гадоў. Ён адлюстравваў у сваіх творах і першую імперыялістычную вайну, і Вялікую Кастрычніцкую рэвалюцыю, і перыяд двух акупацый Беларусі, і аднаўленне народнай гаспадаркі, і калектывізацыю беларускай вёскі, і на гэтым фоне — рост сацыялістычнай свядомасці беларускага народа — рабочых, сялян і інтэлігенцыі. Ахоп рэчаіснасці К. Чорным надзвычай шырокі.

Асабліва ярка разгарнулася дараванне таленавітага пісьменніка ў гады Вялікай Айчыннай вайны. У эпоху самых жорсткіх сутычак народаў Савецкага Саюза з германскім фашызмам К. Чорны піша рад апавяданняў і два незакончаныя раманы, прысвечаныя тэме барацьбы савецкіх людзей за сваю сацыялістычную Радзіму. Гэта зборнік апавяданняў «Вялікае сэрца», раман «Вялікі дзень» і незакончаны раман «Скін'еўскі лес». Пафас гэтых твораў — магутны савецкі патрыятызм, гераічная барацьба за свабоду і палымая нянавісць да фашысцкіх захопнікаў. Пісьменнік паказвае непрамымасць народных месціцаў, іх велізарную волю да перамогі. Супраць нямецкіх захопнікаў выступаюць не толькі мужчыны-партызаны, але і жанчыны, і нават дзеці. У паказе К. Чорнага ўся Беларусь устае, як адзіны грозны партызанскі лагер вялікага народа, бязлітаснага да ворага.

У 1942 годзе вышла кніга К. Чорнага — зборнік фельетонаў «Кат у белай манішцы», які выкрывае заснавальнікаў «новага парадку» ў часова акупіраванай Беларусі. У 1943 годзе Чорны ўступіў у партыю большэвікоў. За высокія заслугі пісьменніка ў справе партызанскага руху савецкі ўрад узнагародзіў яго ордэнам Чырвонай Звязды і медалем «Партызану Айчыннай вайны» 1-й ступені.

22 кастрычніка 1944 года К. Чорны памёр пасля працяглай і цяжкай хваробы. Яго творчая спадчына заслужана ўваходзіць у залаты фонд беларускай савецкай літаратуры.

Н. НАЗЛОВА,
НАЦЫОНАЛЬНАЯ
БІБЛІЯТЭКА
БЕЛАРУСІ



Кузьма ЧОРНЫ

Мал. Ю. Пучынскага.

МАЛЕНЬКАЯ ЖАНЧЫНА

АПАВЯДАННЕ

ЯНЫ ішлі ляснымі снежкам і глухімі закуткамі. Ішлі з дзецьмі. Меншых неслі на руках. Яны былі маўклівыя. У гэтай маўкліваці было адзінае для ўсіх іх пачуццё — вялікае і наймацнейшае за ўсё, што асталося цяпер у іх жыцці. Гэта была ненавісьць, і ёй не было ні канца, ні меры.

Найбольш гэта былі жанчыны. Былі маладыя, былі і сярэдніх год, былі і старыя. Але ішла сярод іх адна «жанчына» з «сваімі дзецьмі», у якой адной з'єдналася ўсё, што было напісана на многіх тварах, што жыло ў многіх душах. Гэтай «жанчыне» было год дванаццаць і вяла яна з сабой двое дзяцей. Большаму хлопчыку было год сем, меншай дзяўчынцы — год пяць. Гэтую дзяўчынку яна нават разоў са два спрабавала падносіць на руках. Было гэта паблізу і роўналежна дарозе з Мінска на Маскву.

Бадай што кожны з гэтых людзей перажываў сваю асабістую крываўную драму. Адзін не ведаў, дзе ў страшную хвіліну дзеліся бацькі, другі не ведаў, дзе дзеліся дзеці. Дзеці, якія ішлі адны, не ведалі, дзе дзелася маці. Але ўсе ішлі на ўсход, ад ворага. І ўсё асабістае злілося ў кожнага ў адно з усімі...

Дванаццацігадовая жанчына, якая вяла сваіх дзяцей, не ведала, што гэта за дзеці. Яна іх спаткала на дарозе адных і ўзяла пад сваю апеку. Калі вышлі на палявую дарогу і калі з'явіўся над галавамі нямецкі драпежнік, яна цвёрдым голасам загадала сваім дзецям упасці на зямлю і ўпала сама. Увесь натоўп жанчын і дзяцей ляжаў на зямлі, пакуль пералятаў ненаеднік. Здавалася, што ён ужо мінуў гэтае месца, але тут ён напэўна заўважыў некалькі белых хусцінак на зялёнай зямлі. Праз гул матора сыпануўся дробны кулямётны стук і так-жа дробна сыпануўся на распасцёрты ніц на зямлі натоўп град куль.

Што-ж у гэтую хвіліну рабіла дванаццацігадовая жанчына? Упайшы грудзмі і тварам на зямлю, каб перачакаць бяду, яна заснула самым сапраўдным сном. Трэція суткі яна не спала ні часіны і ўсё ішла.

Высыпаўшы кулі, немец зрабіў круг і паляцеў далей. З нейкага інстынкта дванаццацігадовая жанчына адразу прачнулася, паднялася на ногі, падняла сваіх дзяцей і стала ў ланцуг усяго натоўпу.

... Раптам яе сямігадовы хлопчык сышоў убок і пайшоў з ёю побач.

— Ідзі за мной, — строга сказала яна яму, — мне мама казала, што трэба ісці роўна, адзін за адным, і спакойна, дык больш пройдзеш і менш стомішся.

— А дзе твая мама? — абазвалася жанчына, што ішла перад ёю.

— Маму забіла бомбай у Мінску, але яна яшчэ мне сказала, каб я ішла адразу-ж і не аставалася.

На адзін найкарацейшы момант тварык яе зморшчыўся, сцягнуўся, рухавасць прабегла па ім, яна мігнула вачыма, сціснула вейкі, кулачком правяла па вачах, каб выцерці раптоўныя слёзы, глытнула сліну і загойдалася далей у роўнай, размеранай хадзе. І нейк адразу ўсе ўскінулі твары ўгару. Нямецкі драпежнік зноў ляцеў сюды. Няроўны рокат яго матора хлынуў

раптоўна. Цяпер ён ішоў ніжэй, як першы раз, і кругі рабіў вузейшыя. Зноў натоўп жанчын і дзяцей ляжаў на зямлі, і зноў яна ў сваёй стракатай хусцінцы спала, уткнуўшыся тварам у здзірванелую абочыну дарогі. Побач з ёю ляжаў сямігадовы хлопчык, а пяцігадовую дзяўчынку яна праз сон адчувала працягненай рукой. Яе рука ляжала на руцэ той, якой яна стала замест маці.

І раптам увесь гэты гарачы і ясны дзень раскалоўся ад свісту. Усё ўскалыхнулася і рванулася ўгару. Свет страсянуўся, жудасны гук аглушыў яго, і стала цёмна. Але яна так моцна спала, што больш за хвіліну не магла апамятацца, калі ўскочыла на ногі з-пад зямлі, якая ўпала на яе балючым тупым ударам.

... Яна стаяла адна ў гэтым жудасным пекле. Яснага дня ўжо не было. Ад дыму і пылу стаяла ноч. І вось у яе душу пачала сачыцца радасць, што стала ціха. Калені яе згіналіся, галава хілілася к грудзям. Усё яе цела ныла, балела і прагнула спакою. Дарэмна яна старалася што-небудзь разгледзець навокал сябе. З трывогай яна ўспомніла, што нават не ведае, як завуцца яе дзеці, і як іх цяпер паклікаць, каб яны абазваліся. Яна апусцілася на калені, нейк бокам, і старчма галавой уткнулася ў зямлю, і ні з чым непараўнаная асалода сну ахапіла яе. Але разам з тым кожную хвіліну яе пранізвала пакута свядомасці, што яна не бачыць каля сябе сваіх дзяцей. Раз-по-разу яна адрывала твар ад зямлі, шпарка адкрывала вочы, бачыла змрок пылу і дыму і зноў падала ў шчасце сну. І так было многа разоў. Пасля пачаўся ясны дзень, і яна з натугай, якая магла быць не пад сілу самаму моцнаму целам і духам мужчыну, адарвалася ад сну і затапталася назад і ўперад. Ужо не было дарогі, а замест яе ямы. Не было і зялёнай абочыны. Тут ляжала шэрая зямля. Яна працёрла кулачкамі вочы і ўбачыла адарваную галаву той жанчыны, якая ішла перад ёю. У трывозе яна пачала азірацца, дзе яе дзеці. Але бачыла толькі рукі і ногі, адарваныя ад цел, галовы і скрываўленыя косці. І тут вочы яе спыніліся на той малой дзяўчынцы. Дзіця было напалавіну прысыпана зямлёй, але твар быў наверх. Ён быў чорны ад пылу і дыму. Яна падняла сваё дзіця на рукі. Яно вельмі цяжка дыхала і вачэй не расплюшчвала. І толькі цяпер яна заўважыла, што ў дзіцяці скрываўлены ногі. Густая ад зямлі кроў цякла бесперастанку. Дванаццацігадовая жанчына прыціснула да сябе сваю дзяўчынку і бездапаможна азірнулася. Хоць-бы дзе жывы хто, хоць-бы чалавечы голас! Ахопленая страхам і смуткам, яна, моцна трымаючы пры сабе дзіця, пабегла полем у той бок, дзе стаяла сонца. Два разы яна спатыкнулася і два разы падала, але кожны раз утрымоўвалася на каленях, каб зберагчы тую істоту, якую несла на руках.

... Ёй здавалася, што яна бяжыць вельмі доўга. Сэрца яе разрывала грудзі. Яна пайшла павальней. Ногі блыталіся ў траве, над якой гулі пчолы. Гарачыня сціснула яе. Яна азірнулася і села на зямлю. Сваё дзіця яна паклала на зямлю і, пакуль аддыхвалася, не адкрывала вачэй, а як адкрыла, убачыла, што дзіця не варушыцца і не дышае. Смерць! Яна гэта адчула ўсім сваім інстынктам. Яна ўстала на ногі і доўга так стаяла. Цяпер яна з усёй яснай думкі чакала, што хто-небудзь з'явіцца на гэтым пустым і гарачым полі. Раптам яна прыгнулася, дакранулася рукой да нежывога дзіцяці і вельмі паволь пайшла ў той бок, куды ішла і дагэтуль — к сонцу. Многа разоў яна чула за сабой далёкія ўзрывы, многа разоў чула дзесьці над сабой рокат нямецкіх ненаеднікаў, але яна нават не

аглядалася, быццам нічога і не чула. Усё ішла і ішла. Вузкая палявая дарога была перад ёю. І якраз добра — дарога вяла проста туды, дзе стаяла сонца. Яна пайшла шпарчэй. Сонца плыло к захаду. Цяпер было лягчэй ісці, не такая была гарачыня. І яна падумала, што сонца спусціцца яшчэ ніжэй і тады стане яшчэ лягчэй, а пасля будзе адвечорак і яна напаткае людзей і зусім добра будзе. Яна ўскінула твар угару, каб паглядзець, ці высока сонца. Сонца стаяла ўжо даволі нізка, і тут яна адумалася і ўспомніла, што не туды ідзе, куды трэба. Трэба ісці туды, дзе сонца ўсходзіць, а яна ідзе туды, дзе сонца будзе заходзіць. Спалохана яна азірнулася і пачала думаць: дзе-ж на небе тое месца, дзе ўсходзіць сонца. Ці там, дзе зводдалеку відны нейкія дрэвы, ці там, дзе той узгорак з ветраком? І ніяк яна ўгадаць не магла. Яе агарнула думка: перакацаць тут ноч да дня і тады рушыць на першыя сонечныя праменні. Яна зноў села на зямлю, пасля неспакойна ўстала. Непадалёку вызначаліся зараснікі нізкарослых дрэў і кустоў. Іх нядаўна мінула сонца. Яна пайшла туды і ўвайшла ў цень.

Аднак-жа гэта быў сапраўдны лес і здаваўся ён здалёк ніжэй таму, што рос у лагчыне. Тут раслі яліны і трапляліся бярозы. І ядловец гусціўся пад арэшнікам. Як тут было ціха і спакойна! Здавалася, усе грымучыя наваліны смерці і пакут адышлі ў нябыт. З вельмі далёку даходзіў сюды грукат нейкіх узрываў, але гэта не было над галавамі, і ў гэтым было шчасце. У прагаліну паміж дрэў падала з самага нізкага свайго захаду сонца. Дзяўчынка стаяла ў сонцы быццам ужо ў бяздум'і. Стракатая хусцінка на яе галаве страціла ўжо ўсе свае колеры. Гэта была анучка, брудная і скамечаная. Сукенка вісела на гэтым дзіцяці кавалкамі трантаў, вываленых у зямлі. Ног не было відно з-пад пласта пылу. Там, дзе ногі былі прабіты і абадраны аб каменні і карчы гэтай нялюдскай дарогі, тырчэлі гузы закарэлай крыві. Завостраныя плечы яе тырчэлі ўгару, адно плячо трымалася вышэй за другое і раз-по-разу ўздрыгвала. А твар быў учарнелы і завостраны. Вялікі неспакой сушыў яго. Чым больш яна стаяла тут, тым выразней сыходзіла з яго плячаў ранейшай цягавітай упартасці, і замест яе ажываў адчай. З-пад залепленых зямлёй вейк відны былі вочы, у якіх смяртэльная стома змагалася з выбухам страшнага агню. Гэта быў позірк ні з чым непараўнанай прагі да радасці, здушанай найвялікшым смуткам. Неўзабаве пачало прасочвацца ў душу і пачуццё адзіноты, але яно не паспела пакласці сваю пячаць на вочы. Так, як птушка, чуючы свой час, шукае ціхага месца ўміраць, яна пачала шукаць вачыма чагосьці каля сябе. Ужо ў гэтыя моманты ногі яе пачалі згінацца ў каленях, худзенькая постаць яе яшчэ больш прысутлілася, яшчэ больш падняліся ўгару плечы, твар усімі рысамі і вачыма ўпаў уніз і ўсю яе павяло з месца. Неяк бокам падышла яна к дрэву і паехала ўніз. Гэта было жывое ўвасабленне самай закончанай супроцьлегласці ёй самой, якая яна была яшчэ некалькі дзён таму назад. Каб увесць свет, як вялік ён ні ёсць, ад усіх сваіх пачаткаў і бязмежнасці сабраўся і ажыў, як вялікая іста-та, з вачыма, каб бачыць, з вухамі, каб чуць, з душой, каб адчуваць, з розумам і думкамі, — сумленне кінула-б яго ніц перад гэтым дзіцем. Ён здрыгануўся-б ад жаху, што так няўдаўся ў ім сэнс шмат чаго, што ён церпіць на сабе.

Упаўшы на зямлю, яна, чорная, скурчаная, маленькая, здушаная, уткнулася галавой у дрэва, тварам уніз, і сцішылася. Праз поўхвіліны яна шпарка адарвала галаву ад зямлі, зірнула ўгару і зноў упала. І так было многа разоў. Душа яе не паддавалася зморанасці цела і кіпела, і рвалася. Раптам яна ўздрыганулася. Гэта быў плач не дзіцячым голасам, але гэта плакала дзіця, а не тая жанчына, што не так даўно апекавалася над меншымі за сябе. У яе ўжо і слёз не было і вочы аставаліся сухімі, калі яна плакала. Нарэшце літасцівы сон наваліўся на яе, але ласкавасць яго не была доўгая. Пачаўся сонны кашмар, без выразнасці і якой-бы там ні было формы. Бяздомнасць, выгнанне, смерць, сіроцтва, матчыны вочы перад смерцю, грукат нямецкіх бомб, бязлітаснасць, жорсткасць — усё палосамі агню і зямлі ішло ўгару і не давала шчасця быць у забыцці. І так цягнулася доўга. Можна гэта была тая вечнасць, якую хрысціянства дакляроўвае злачынным душам. І вось яна паднялася і села. Зорнае неба было над ёю, і чорныя дрэвы маўчалі. Стаяла цішыня. Яна прытулілася к дрэву. І так, седзячы, адразу заснула і ўжо не чула сама, як галава яе і плечы паехалі па дрэве ўніз, і яна ляжала на зямлі.

Прайшло многа часу, бо калі яна прагнулася — сонца спускалася к захаду. Пабудзілі яе выстралы і крыкі. Стоячы пад дрэвам, яна бачыла, як беглі чырвонаармейцы, як навокал стралялі, як дзесьці на ўзлеску стукаў кулямёт, а ў другім баку ехалі грузавікі. Лес ажыў, і яна азіралася навокал сябе і пасля стулілася за дрэва. І раптам яна ўбачыла, што проста да яе бяжыць немец. Яна яго пазнала адразу, хоць ніколі раней яго не бачыла. Ён ужо быў крокаў за шэсць ад яе і раптам пачуў наперадзе, так як і за сабой чуў, крыкі і шум людзей. Ён закруціўся на месцы. Яна задрыгэла і не спускала з яго вачэй. Ён упаў на зямлю, выцягнуўся на жываце і пачаў страляць перад сабою. Яна бачыла яго плечы і, адумаўшыся, пачала заўважаць, што ён цэліцца перад сабою. Рэшткі вячорнага кашмару ўладалі ёю. Яна перамагала самую сябе. Каб не стрывожыць яго, яна ціхым адышлася, пасля пабегла. І ўбачыла трох чырвонаармейцаў. Яны ляжалі на зямлі і, выцягнуўшы перад сабою вінтоўкі, не спускалі з чагосьці вачэй. Яна кранула аднаго рукой.

— Падай і ляжы! — грозна сказаў ён ёй.

— Там немец ляжыць і страляе.

Чырвонаармеец паглядзеў на яе, устаў і пайшоў прыгнуўшыся. Яна ішла попеч яго, таксама гнучыся, і паказвала рукой. Калі ён упаў на зямлю, упала і яна.

Чырвонаармеец прыцэліўся і стрэльнуў. Яна бачыла, як немец уздрыгануўся і ўткнуўся галавой у зямлю.

— Гатоў, — сказаў чырвонаармеец. — А ты ляжы.

І пайшоў назад. Яна ўпала на зямлю і першая за гэтыя дні радасць стралянула яе душу. Яна ляжала, пакуль усё заціхла, і пасля пайшла да чырвонаармейцаў. Яны збіраліся разам і гаварылі паміж сабою, што ўвесь нямецкі дэсант знішчан. Чырвонаармеец, якому яна паказала немца, падняў яе на рукі і пранёс крокаў тры, а пасля яна пайшла попеч яго. Яны прайшлі паўз таго немца, і яна бачыла яго, доўгага, спруццэнелага.

Момантам гэтай радасці скончылася яе адзінота, таксама як і яе маленства. Прышла сталасць на доўгі яе век.



НАМ ПІШУЦЬ

ВЫСОКАЯ ЁЗНАГАРОДА

НЯДАЎНА Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР ўзнагародзіў мяне, простую калгасніцу, ордэнам Леніна. Хіба можа аб гэтым марыць сялянка капіталістычнай краіны? Не! Гэта магчыма толькі ў нашай савецкай рэчаіснасці.

Я ўжо чатыры гады займаюся вырошчваннем махоркі. Узяла сабе за правіла працаваць так, як патрабуе агра-тэхнічная навука. Шмат увагі звяртаю на апрацоўку і ўгнаенне глебы, на падкормку пасаваў. На вясне раблю культывацыю, каб захаваць вільгаць.

У 1949 годзе маё звяно атрымала па 50,1 цэнтнера махоркі з кожнага гектара. На ўвесь участак у тры гектары мы вывезлі шмат тон гною, а перад самай высадкай расады ўнеслі ў глебу па чатыры цэнтнеры попелу на гектар. Пасадку рабілі пад маркер, пакідаючы міжрадзі ў 50 см. пры адлегласці ў радках 25 см. Праз некалькі дзён прарыхлілі міжрадзі. Праз месяц падкармілі маладыя расліны гноевай жывай, а потым палілі растворами птушынага памёту.

Калі расліны падняліся па 30—40 сантыметраў, мы ачыцілі ніжнія лісці, правялі вершкаванне і пасынкаванне. 15 жніўня пачалі ўборку.

Высечаная махорка вылежвалася (тамілася) дзень. Пасля мы клалі яе ў шэры, пластавалі і развешвалі для сушкі.

Махорка — вельмі прыбытковая культура. Летась калгас за прадукцыю нашага звяна атрымаў больш 14 тон збожжа, 740 кілограмаў цукру, 16.710 рублёў грошай. З гэтага на долю звяна выпала палавіна збожжа, шмат цукру, каля сямі тысяч грошай.

Калгасніца Лукер'я Іванаўна Емельянчыкава, якая па сваіх гадах магла б адпачываць, працуе ў звяне добрасумленна і ў рабоце не ўступае маладым. На працадні, выпрацаваныя толькі на махорцы, яна атрымала каля тону збожжа, тры пуды цукру, 862 рублі грашыма.

У гэтым годзе маё звяно абавязалася сабраць па 75 цэнтнераў махоркі з гектара. Увосень мы высеелі па сем цэнтнераў мінеральных угнаенняў і ўнеслі торфакампосты. Дастатковую колькасць угнаенняў нарыхтавалі для падкормкі. К 25 мая закончылі пасадку махоркі.

У сваёй рабоце мы строга захоўваем агра-тэхнічныя правілы. Я прыкладу ўсе свае сілы, каб выканаць узятае абавязальства і апраўдаць высокую ўрадавую ўзнагароду. За-лог гэтаму — добра апрацаваная гле-



120 інжынераў лясной гаспадаркі і лясной прамысловасці выпускае сёлета Беларуска-лесатэхнічны інстытут імя С. М. Кірава. На здымку: студэнткі інстытута Л. Мілейка і Н. Давыдава, абараніўшыя на выдатна дыпломныя работы.

Фотакроніка БЕЛТА.

ба, своєчасовая пасадка махоркі, старанны догляд пасаваў.

Ганна ЛЯМЦАВА,
звенная калгаса «Чырвоны шлях» Уваравіцкага раёна Гомельскай вобласці.

САРДЭЧНАЯ ПАДЗЯКА

Мне ўжо 46 год. У маладосці нямала гора спазнала, працуючы на чужых. Толькі ў незабыўным 1939 годзе ўбачыла радасць, калі прышла да нас савецкая ўлада.

Калі пачалася вайна, муж пайшоў на фронт адстойваць нашу свабоду. Пры мне засталася шасцёра дзяцей. Цяжка было.

У 1944 годзе я адной з першых уступіла ў сельскагаспадарчую арцель «Серп і молат». Спачатку ўлілося ў яе 10 гаспадарак, а потым 80. Працуем усе дружна, добра.

Даручыў мне калгас кароў даглядаць. Было іх у нас усяго 10 галоў. Многія аднаасобнікі думалі, што сваю карову я лепш даглядаю. А я працавала ад чыстага сэрца, душой не крывіла. Таму і ферма наша пачала расці, павышацца ўдойнасць.

Зараз у нас 150 кароў. Летась я надала ад кожнай па 1.500 літраў, а сёлета абавязалася значна перавыканаць план.

З работай не лічуся: трэба пайсці на ферму ўначы—

іду, сама сачу за ацёлам, сама вырошчваю цялят.

Наш калгас расце і багацее. Мы жывем заможна і культурна.

У 1949 годзе я атрымала на свае працадні 2.000 кг збожжа, 4.500 кг бульбы. Маю карову, цёлку, свінню, авечак.

Муж — інвалід Айчынай вайны — на сіле магчымасці таксама працуе ў калгасе. Трое старэйшых дзяцей вучацца ў школе, астатнія яшчэ малыя. Я выхоўваю іх у духу камунізму, каб яны былі адданы Радзіме, як дзеці бацькам.

Сёлета маю ўжо многа працадзён. Думаю, што к канцу года выпрацую каля 400 працадзён.

Ад чыстага сэрца шлю падзяку партыі і ўраду за тое, што яны ўказалі нам светлы шлях калгаснага жыцця.

Х. М. РАДАМАНАВА,
даярка калгаса «Серп і молат» Целяханскага раёна Пінскай вобласці.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

АТ 01931 Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП(б)Б.

Падпісана да друку 19/VII-1950 г. Адрас рэдакцыі: Мінск, вул. Пушкіна, 55. пакой 23. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4.

Тыраж 10.000. Мінск, друкарня імя Сталіна, Пушкіна, 55.

Зак. № 361.



Янка ЖУРБА

Пышина залюціца рослае жыта,
Морам хвалюецца дол;
Безліч жанчын на калгасных загонах:
Праца кініць навакол.
З рання жняярка стракоча няспынна,
Жыта зразае найкруг.

Вяжуць жанчыны снапы тут рупліва;
Іх не спыняецца рух.
Жніўныя песні плывуць над палямі,
Поўняць прасторы кругом.
З песняй вясёлай спорыцца праца:
Валіцца сноп за снапом.
Часам шугне весярок і замоўкне;
Ціха навокал ізноў.
Толькі чутно стракатанне ды скрогат
Вострых сталёвых сярпоў.
Вунь і камбайн падкаціў на загоны, —
Праца на полі спарней:
Жне і малоціць машына імкліва,
Цешыць працоўных людзей.
Снёка пад вечар знікае наволі;
Хіліцца сонца к зямлі.
Вее прахладаю з бліжняга лесу;
Цені ад бабак ляглі.
Дзень патухае... Вясёлыя жнеі
У вёску ідуць грамадой.
Зноўку ліюцца іх дружныя песні
Ціхай вячэрняй парой.

Allegretto

Голас *Абна*
на лі жыта жнеі пачае

Ф. п. *mf*

рр *ша, на мяне не заглядайся, не глядзі, шырокаму кал-*

гаснаму палетку лепш жняярку акуратненька вядзі. Па шы-

ро - ка - му калгаснаму палетку лепш жняярку а - ку-

ратненька вядзі на мяне не заглядайся, не глядзі

Coda *Абна гі* *жаночы хор*

mf *pp* *rit*

На мяне не заглядайся

Музыка *Словы*
П. ПАТКАВЫРАВА Адама РУСАКА

Калі жыта жнеш, Пятруша,
На мяне не заглядайся, не глядзі,
Па шырокаму калгаснаму палетку
Лепш жняярку акуратна ты вядзі.

Не прыходзь ка мне, Пятруша,
Надвячоркам гэтак рана ты гуляць.
Яшчэ людзі ў полі, людзі на рабоце,
Яшчэ сонца не зайшло за сенажаць.

Прыхадзі як пацямнее,
Як апусцяцца туманы на зямлю,
Як з брыгадаю прыду дадому з поля,
Як у хаце ўсю работу параблю.

Пасядзі са мной часінку,
Пацалуй мяне разочак ды ідзі,
А як жыта, а як жыта жнеш, Пятруша,
На мяне не заглядайся, не глядзі.

Цана 1 р. 50 к.

Да гэтага нумара дадаецца выкрайка.

05
p.13

В.В. Овчинникова / 2014



На прагулцы.

Фотазьмод К. Якубовіча.

52